

KERK IN MOKUM

BLAD VOOR KERK EN SAMENLEVING | PROTESTANTSE KERK AMSTERDAM | DECEMBER 2021

Kerst-
verhaal

4

Wereldhuis in kerstsfeer

11

Hart&ziel

Sterren,
harten,
vredesduiven

14

'Kerst is voor mij een ijkpunt'

Hanna Verboom: 'Met open handen leven'

'Wat doe jij met kerst?' Die vraag is het thema van de kerstcampagne van de Protestantse Kerk Amsterdam dit jaar. Actrice, filmmaker en sociaal ondernemer Hanna Verboom (38) hoeft daar niet lang over na te denken. Met kerst komt de hele familie bij elkaar bij oma.

Mirjam Nieboer

De familieleden komen van heinde en ver - het reizen zit de familie Verboom in het bloed. Dat is ook de reden dat Hanna een groot deel van haar jeugd in Afrika heeft doorgebracht. Haar ouders deden ontwikkelingswerk in Oost-Afrika, uitgezonden door de christelijke organisatie Agape. 'Met de romantiek van een witte kerst ben ik dus niet opgegroeid', legt ze uit. 'Sinterklaas kwam aan in een wankel bootje op het Victoriameer, omringd door nijlpaarden!' Nu ze zelf een gezin heeft, haalt ze de schade in. 'Ik ben juist zo'n romanticus. Kom maar op met de kerstversiering!' Maar in wezen gaat het haar toch om het samenzijn. 'Ik kom uit een grote, hechte familie. Kerst is ons ijkpunt. Dan nemen we echt de tijd voor elkaar.'

Geven, verbinden, actie

Hanna studeerde filosofie en economie, wisselde naar de toneelschool, werd een blauwe maandag fotomodel en actrice. Ze kreeg bekendheid bij het grote publiek als presentator van *Top of the Pops* en in diverse speelfilms en tv-series, zoals *De Co-assistent* en *Feuten*, over het rauwe studentenleven bij het corps. Toch miste ze op een gegeven moment diepgang en betekenis in haar leven. 'Dat kan ook bijna niet anders met zo'n opvoeding.' Ze richtte *Get it Done* op, een organisatie die kleinschalige hulpprojecten in het buitenland - en tegenwoordig ook in Nederland - realiseert. Hanna: 'Je kunt moedeloos worden van de grote vraagstukken waar we als samenleving voor staan. Met *Get It Done* willen we een positieve beweging in gang zetten. Iedereen kan meedoen. Het principe van *Get it Done* is: geven: ontdek waar je kracht ligt, verbinden: ontmoet verrassende anderen en actie: kom in beweging. Het aantal deelnemers groeit en ondanks

corona werd er in de afgelopen maanden van alles op touw gezet. Van een concrete hulpactie in Verviers na de overstromingen, het inzamelen van geld voor een project in de sloppenwijken van Kampala en het initiatief voor een petitie om rouwverlof mogelijk te maken tot een kleinschalig project in Uden voor scholieren die geen stage kunnen vinden. 'Veel jonge mensen zijn op zoek naar antwoorden op de grote levensvragen: wie ben ik en waarom leef ik? Dat is denk ik ook de reden dat maatschappijkritische bewegingen veel jongeren aantrekken. En dit is ook zo hard nodig. Toch denk ik dat het uiteindelijk niet alleen gaat om de milieucrisis of de kloof tussen arm en rijk.

Ons grootste probleem is disconnectie

Ons grootste probleem is disconnectie. We voelen ons niet meer voldoende verbonden met ons zelf en met de wereld om ons heen. We jakkeren maar voort en vinden nergens lang voldoening in, omdat we te weinig ruimte maken voor de verbinding. Het helpt als je dat af en toe wel probeert. Iets voor een ander doen, hoe klein of groot het ook is, helpt je om stil te staan, te luisteren en die verbinding te maken.'

Zelfacceptatie is cruciaal

Met haar man en twee kinderen en haar werk als sociaal ondernemer lacht het leven haar toe en dat ervaart ze als heel bijzonder. Want het was niet altijd zo. Ze had vanaf haar tienerjaren lange tijden van somberte en depressie. Op haar 21e werd de diagnose gesteld. Ze bleek een bipolaire stoornis te hebben. Haar omgeving waarschuwde haar er

Foto: Sandra Heremans

Actrice, filmmaker en sociaal ondernemer Hanna Verboom: 'Kom maar op met de kerstversiering!'

niet voor uit te komen, wat ze dan ook lange tijd niet deed. 'En dan te bedenken dat ruim 40 procent van ons te maken krijgt met psychische klachten. De meesten praten er niet over, terwijl verbinding en zelfacceptatie juist zo cruciaal zijn om ermee te leren omgaan.' In

2020, toen ze zwanger was van haar tweede kind, besloot ze het zwijgen te doorbreken. Samen met psychiater Dirk de Wachter, auteur van onder meer *De kunst van het ongelukkig zijn*, maakte ze *Uit de schaduw*, een documentaire over leven met een psychische aandoe-

ning. 'Het maken van de documentaire was voor mij een belangrijke stap om deze kant van mezelf te accepteren. En ik kreeg overweldigend veel lieve, steunende reacties.

Lees verder op pagina 2

Kerstverhaal

Wat doet kerst met jou?

Jantine Heuvelink

Wat doe jij met kerst? Elke dag knalt Zahara tegen die vraag op. Het billboard staat precies op de hoek waar ze moet oversteken. De vraag staat haar compleet in de weg.
Wat doe jij met kerst? Wist ze het maar. De hele klas weet het al, maar zij niet. Mama wordt boos als ze vraagt naar de plannen. ‘We vieren geen kerst!’, zegt mama. En dat is ook zo. Ze zijn niet van een geloof of zo. Maar dat zijn zoveel mensen niet en toch viert iedereen die zij tegenkomt kerst. Je ziet het in elke straat. Overal hangen kerstmannen en vallende sterren aan de balkons, overal zijn de kerstbomen binnen én buiten opgetuigd. Overal klinkt kerstmuziek én overal klinkt die vraag: ‘*Wat doe jij met kerst?*’ Ze hoort het in de tram, ze leest het overal en de meester, de kap- per, ja zelfs de supermarktmevrouw wil het weten.

Ik weet het niet

‘Ik weet het niet!’, hard klinkt Zahara’s stem over straat. Een paar mensen kijken op en lopen dan weer door. Op één na. ‘Wat weet je niet?’, klinkt een rustige stem. Even is Zahara van haar stuk gebracht, maar om deze vriendelijke mevrouw kan ze niet heen. ‘Wat ik doe met kerst’, zegt ze zacht. ‘Ah’, zegt de mevrouw, ze knikt begrijpend en zwijgt. ‘Weet u het wel?’, vraagt Zahara, terwijl ze haar van opzij aankijkt. ‘Nee’, zegt de mevrouw, ‘ik wist het wel, maar nu niet meer.’ ‘Niet meer? Bent u het vergeten?’, vraagt Zahara. ‘Nou, dat zit iets anders.’ De mevrouw wijst naar een bankje op het plein. Pas als ze zitten, begint ze te praten: ‘Vroeger wist ik het wel. Vroeger was het logisch. Dan vierden we kerst als gezin. Samen, gezellig. De kerstboom stond in de kamer, we aten heel lekker en op kerstavond gingen we met z’n allen naar de kerstnachtdienst in de kerk. Maar nu... weet ik het niet meer. Nu ben ik alleen, ik woon op deze plek die ik nog niet goed ken en die kerk daar op de hoek, daar ben ik nog nooit geweest.’ Zahara kijkt van de mevrouw naar de kerk. Tja, wat moet ze zeggen? ‘Ik heet trouwens Tonny en zeg maar “je”. Hoe

hoe heet jij?’ ‘Ik heet Zahara.’ ‘Wat zou jij willen doen met kerst?’ vraagt Tonny. Zahara haalt haar schouders op. ‘Gewoon... iets... ik wil vooral dat ik iets zeggen kan als ze me vragen wat ik ga doen. Ik zoek iets wat ik in mijn eentje kan doen, want mijn moeder wil toch niet mee.’ ‘Dat is jammer’, zegt Tonny. Dan glimlacht ze. ‘Ik zoek juist iemand om iets samen mee te doen. Voor mij is kerst iets

samendoen.’ ‘Wat zou jij dan willen doen als je samen was?’ Nieuwsgierig kijkt Zahara naar Tonny, die niet lang hoeft na te denken. Met een knikje richting de kerk zegt ze: ‘Dan zou ik daar naar binnen gaan.’ ‘Echt?’ Daar moet Zahara over nadenken. Niemand in haar klas heeft dat genoemd, naar de kerk gaan met kerst. Iedereen had het over familie en kerstkle- ren, lekker eten, op vakantie of cadeaus en wandelen, maar naar de kerk?

Samen is gemakkelijker

‘Waarom?’ vraagt Zahara. Tonny kijkt ineens wat verlegen: ‘Omdat ik het samen gemakkelijker vind om voor het eerst over de drempel te gaan. Wist je dat, dat oude mensen ook dingen span- nend kunnen vinden?’ ‘Ja maar’, zegt Zahara, die eigenlijk iets anders be- doelde: ‘Waarom wil je naar de kerk?’ Tonny antwoordt: ‘Omdat daar alles samenkomt. Mensen, verhalen, verle-

den en toekomst, hoop en verlangen, donker en licht.’ Zahara kijkt Tonny aan en probeert haar vraag nog een keer te stellen: ‘Maar wat doe je dan met kerst. Naar de kerk gaan, dat snap ik, dat is van hier naar daar. Maar als je in de kerk bent, wat doe je dan?’

‘Als ik binnenkom, groet ik de men- sen’, legt Tonny uit. ‘Ik kijk naar het gebouw en naar de kerstversiering. Ik luister naar de muziek, geniet van de kleren die ik speciaal heb aange- trokken en ik zoek een plek om alles goed mee te maken. Ik verheug me op het samen zingen - zeg nou zelf, wan- neer doe je dat nou? - en ik hoop dat er veel is wat ik herken, waardoor ik me thuis voel en dat er verrassingen zijn, muziek of woorden die ik nog niet kende en waar ik van opkijk of liever nog die me raken. Ik verheug me op de stilte...’

‘De stilte?’ vraagt Zahara. ‘Ja, de stilte’, zegt Tonny. ‘Samen stil zijn, dat is bij- zonder hoor, bij stilte in de kerk voel ik me niet alleen.’

Even is het stil. In Zahara’s hoofd wis- selen allerlei beelden en vragen elkaar af. ‘Maar wat doe je dan met Jezus en Maria en God. Ik dacht dat het daar in de kerk altijd over gaat, maar daar heb je niets over gezegd?’

Tonny glimlacht: ‘Daar doe ik met kerst niets mee. Maar hopelijk doen ze wel wat met mij. Daarom ga ik naar de kerk met kerst. Ik wil de kans lopen dat de verhalen over Jezus en Maria en God en de liederen en de gebeden me iets doen. Daar verlang ik naar. Dat kerst iets doet met mij...’

Mag ik mee?

Zahara knikt bedachtzaam. Er begint haar iets te dagen. Ineens licht haar gezicht op. ‘Mag ik mee?’ De vraag is eruit voordat Zahara weet of ze eigen- lijk wel wil.

‘Natuurlijk’, zegt Tonny, ‘graag zelfs, dan vier ik kerst met jou!’

Zahara weet het nu wel zeker. Dit is het, een plan voor kerst, ze gaat naar de kerk. Als iemand haar nu vraagt: ‘Wat doe jij met kerst?’, dan antwoordt ze: ‘Ik ga ontdekken wat kerst met mij doet.’

Jantine Heuvelink is predikant van de Oranjekerk Amsterdam.

‘Kerst is voor mij een ijkpunt’

Vervolg van pagina 1

Heel veel mensen herkenden zich in mijn verhaal. Ik voel me er niet meer al- leen in staan.’

Met de handen open

Bidden, mediteren, je overgeven aan muziek of beeldende kunst - er zijn volgens Hanna veel manieren waarop je tot jezelf kunt komen. ‘Het is in de stilte dat we dingen verwerken, ideeën krijgen, maar ook: leren berusten in wat is. We leven in een maatschappij waarin altijd de zon moet schijnen. Maar dat is alleen in de woestijn zo en daar leeft niets. We durven niet uit te komen voor

onze rafelrandjes. Als ik één ding van Dirk de Wachter heb geleerd, is het dit: omarm wat er is, ook je ongeluk, ook wat er niet goed gaat. Integreer het in je leven, maak er je levenshouding van.’ In een online workshop voor twintigers voor het jongerenplatform HolyHub noemt ze het ‘met de handen open’ le- ven. Om uit te leggen wat ze daarmee bedoelt, balt ze haar handen tot vuis- ten: ‘We leven vaak heel krampachtig, met onze handen dicht: het leven moet mij dit en dat geven, ik heb er toch recht op? Dat deed ik ook lange tijd. Tot ik een paar jaar geleden op reis in Zuid-

Afrika een merkwaardige ervaring had. Tijdens een autorit stak ik mijn handen uit het raampje, zoals je wel vaker doet als het warm is. Ineens kwam er een stem in me op, noem het God, die tegen mij zei: hou op met van alles eisen! Als je je handen opent, krijg je wat voor jou bedoeld is en kun je loslaten wat niet bij jou hoort.’ Na een korte stilte: ‘Leven met je handen open is mijn levensmotto geworden. Ik ben er echt nog niet altijd goed in hoor, maar ik ervaar ook dage- lijks dat het werkt.’ Hanna is opgegroeid in een christelijk gezin. Haar grootou- ders zijn oprichters van Brandaris, een

levendige evangelische gemeente in Rotterdam. Ze staat nog steeds positief tegenover de kerk, ook al is ze er niet vaak meer te vinden. ‘De kerk is een van de weinige plekken waar je allerlei verschillende mensen ontmoet, dwars door bubbels heen. Het is ook een plek waar verhalen klinken. Bijbelverhalen, elkaars verhalen. Verhalen brengen ons tot het wezenlijke.’ Daar haakt Hanna’s andere sociale onderneming bij aan, Cinetree, een platform voor films en documentaires ‘met een goed verhaal’. Hanna: ‘In de verhalen die we elkaar vertellen, ontstaat er verbinding, met

elkaar, met de wereld. Die verbinding is voor mij een stukje hemel op aarde, de kern van wat we God noemen.’

Tips voor een zinvolle kerstperiode:

- Zin in meer verdieping in je leven? Vind het op [hollyhub.nl](https://www.holyhub.nl)
- Zin in een goede film in de kerst- periode: probeer het gratis uit op [cincetree.nl](https://www.cincetree.nl)
- Zin om in actie te komen? Kijk dan eens op [getitdone.nl](https://www.getitdone.nl)

Wat doe jij met kerst?

Het verhaal van hoop gaat door

Beeld van de kerstcampagne. Met in het midden Rosaliene Israël, scriba van de Protestantse Kerk Amsterdam.

foto: Marloes van Doorn

Rosaliene Israël

Het is een terugkerend refrein tussen vrienden, familieleden en collega's in de aanloop naar de winterse feestdagen: 'Wat doe jij met kerst?' Het antwoord zegt veel over onze cultuur en hoe familieconstellaties eruit zien, realiseer ik me.

Voor samengestelde gezinnen betekenen de feestdagen een hoop gepuzzel met agenda's. Wie gaat wanneer naar welke (groot)ouders? Welk adres slaan we dit jaar maar eens over? Wie geen (contact met) familieleden of vrienden heeft, zit aan de andere kant van het spectrum. Die wordt in deze periode extra geconfronteerd met wat en wie er niet is. De pandemie heeft er wat dat betreft op een gekke manier aan bijgedragen dat we ons allemaal wel een klein beetje herkennen in het gemis dat voor veel mensen in deze periode van het jaar gewoon is.

Omgaan met onzekerheid

Helaas is de coronapandemie nog steeds een factor van belang. Hoe de maatregelen er met kerst uitzien, is op dit moment moeilijk te voorspellen. Dat is een ding op zich. Want hoe bereid je je voor op wat onzeker is? De Bijbelse traditie biedt aanknopingspunten om je juist tot die onzekerheid te verhouden. Aan kerst gaat een periode van verwachten vooraf. De weken van advent zijn er om ons te oefenen in vooruitzien zonder precies te weten wat of wie er komt. De verhalen die we lezen, gaan over hoop op een nieuwe toekomst en hoe je daar in het hier en nu een glimp van op kunt

vangen. Geen gemakkelijke opgave als de vooruitzichten op allerlei terreinen somber zijn. Dat is voor mij de reden waarom kerken, pioniersplekken en christelijke leefgemeenschappen zo waardevol zijn. Daar kun je terecht met wat je persoonlijk beweegt. Je kunt er ontdekken hoe hier en nu iets merkbaar wordt van de toekomst die al begonnen is. Je kunt er anderen ontmoeten die net als jij geraakt zijn door het verhaal van Jezus en samen ontdekken hoe dat verhaal nog steeds doorgaat.

Jongeren op achterstand

Aan het begin van dit seizoen maakten we met elkaar de balans op van anderhalf jaar kerkzijn met corona. We concludeerden dat er naast grote zorgen om kwetsbare groepen en het gemis van fysiek samenzijn, ook positieve kanten aan deze tijd zitten. Er is veel creativiteit boven komen drijven! Online vieren maakt zichtbaar hoe er ook door mensen ver weg wordt meegeleefd.

Doen we voor jongeren wat we kunnen?

Amsterdamse kerken en geloofsgemeenschappen spelen een niet onbelangrijke rol in het tegengaan van eenzaamheid en het ledigen van noden. Denk aan de distributie van voedselpakketten en maaltijden. Veel makkelijker dan grote ngo's weten deze gemeenschappen mensen in de marges van onze stad te bereiken. Een grote zorg - die ook breed in de samenleving wordt herkend - is hoe kinde-

ren en jongeren door deze pandemie heen komen. Achterstanden die er al waren, zijn vergroot.

Ruim baan voor het goede nieuws

Het gebrek aan perspectief heeft grote impact op jongeren en studenten in de stad. Het roept de vraag op hoe we er als samenleving voor jongeren kunnen zijn en op welke manier we hen kunnen ondersteunen. We zijn gezegend met pioniersplekken als de Kwekerij, HolyHub, Taizé in Amsterdam en Gist, die een thuis voor jongeren en jongvolwassenen willen zijn. Maar ik denk dat we ons steeds kritisch de vraag moeten blijven stellen: hebben we gedaan wat we kunnen en goed genoeg geluisterd naar de vragen en behoeften die er zijn?

Kwetsbaar verhaal

Het raakt me dat God onder ons is gekomen in een klein kind, op een onooglijke plek, aan de randen van de maatschappij, onder de *outcasts*. Dat zegt iets over waar we ook vandaag nog iets van dit kind kunnen ontdekken. Gebouwen (in)gericht op de godsontmoeting, feestelijke en uitbundige liturgieën, talloze lichtjes: ze zijn bedoeld om dat verhaal ruimte te geven. Maar het is een kwetsbaar verhaal, en we kunnen het met al onze goede bedoelingen maar zo wegdrukken. Daarom hoop ik dat onze inspanningen het verhaal niet in de weg zitten, maar ruim baan maken voor het goede nieuws.

Antwoord

*Soms ben ik bang dat u niet blijft,
dat uw voeten leegbloeden op lege
wegen, dat uw zachtmoedige handen tegen
zoveel verraad, zoveel weerspanningheid*

*In mensen en dingen niet bestand
zijn, dat u zeggen zult: ik had beter
moeten weten, mensen waarheid leren
is waanzin, leugen hun vaderland.*

*Moet ik u dan nu, in de kribbe
waarschuwen? Zeggen: doe het niet,
doe het anders, laat uw moeder vergeten*

*wat de engel sprak? Uw eigen stilte
- nacht, sterren, adem - zingt uw lied
van antwoord: zelfs op aarde vrede.*

(Gabriël Smit, opgenomen in het *Liedboek*, blz. 909)

Maak je kerst groen!

Oprichting werkgroep Groene Kerk

Janneke Donkerlo

Wat kunnen kerken doen om 'groen' te worden? Dat is de vraag die een nieuw te vormen werkgroep van kerken binnen de Protestantse Kerk Amsterdam op 25 november wil onderzoeken. Annemarie van Wijngaarden, Geke van Vliet en Wilco van Bokhorst gaan actief meedoen. Hoe kijken zij naar de rol van de kerk in het klimaatdebat?

Zonnepanelen op het dak, energiebesparende ledverlichting, aluminiumfolie achter de radiatoren. Dit waren enkele initiatieven waar *Kerk in Mokum* in 2019 over berichtte. Zes Amsterdamse kerken - waarvan twee van de Protestantse Kerk Amsterdam - lieten toen hun licht schijnen op het begrip Groene Kerken. Het is een ambitie van de Protestantse Kerk Amsterdam om als geheel Groene Kerk te worden, vandaar het initiatief tot een brede werkgroep. Annemarie van Wijngaarden, Geke van Vliet en Wilco van Bokhorst hopen dat er in alle achttien gemeenten mensen enthousiast aan de slag willen gaan met de mogelijkheden die de kerk heeft om bij te dragen aan meer duurzaamheid.

Hoe kijken Wilco van Bokhorst, Geke van Vliet en Annemarie van Wijngaarden (vlnr) naar de rol van de kerk in het klimaatdebat?

Wat motiveert jullie om met het thema klimaat aan de slag te gaan?

Wilco van Bokhorst (37) werkt voor *Fair Wear Foundation* en is sinds kort diaken bij de Elthetkerk. Hij ziet klimaatverandering als een kans om een nieuw verhaal te ontdekken met elkaar. 'We hebben een enorme impact op onze aarde. Onze winkels liggen vol met spullen van over de hele wereld en we vliegen regelmatig naar de mooiste vakantiebestemmingen. Dat vraagt ontzettend veel van onze aarde, te veel zelfs. Het vraagt ook te veel van elkaar. Zo zie ik iedere dag in mijn werk hoe mensen worden uitgebuit om onze kleding te maken. Wat we hier doen en gebruiken, heeft effect op anderen - ook ver weg. Het schept een verantwoordelijkheid om dat onrecht tegen te gaan, om elkaar en de aarde recht te doen. Juist als christen geloof ik dat we hierover een hoopvol verhaal kunnen vertellen, over hoe het anders kan en wat daadwerkelijk belangrijk is in het leven. Dat verhaal spoort ons aan om in actie te komen, om verandering te brengen.'

Geke van Vliet (27) is masterstudent theologie en tienerwerker in de Oude Kerk. Voor haar scriptie interviewde ze mensen uit de twee groene kerken binnen de Protestantse Kerk Amsterdam en zocht naar theologische literatuur die de wereld vanuit het begrip duurzaamheid benadert. 'In Gods schepping staat meestal de mens centraal met als gevolg een antropocentrisch wereldbeeld. Ik wilde graag weten wat kerken, die zich groen noemen, feitelijk kunnen doen. Juist religieuze gemeenschappen kunnen vanuit hun traditie een visie delen die verder gaat dan het praktische, die zich focust op hoop en inspiratie.'

'De klimaatverandering is zo urgent, daar moeten we wat mee', aldus Annemarie van Wijngaarden (67). Annemarie was tot voor kort predikant bij de Ark in

Noord. Inmiddels is zij met emeritaat en actief bij de Klimaat&Geloof-groep van de Keizersgrachtkerk. 'Het thema klimaat is niet nieuw voor de protestantse kerk. In de jaren zeventig zette de Club van Rome het onderwerp al op de agenda. Maar in die tijd richtten de kerken zich vooral op vrede en armoede. Het waren grote thema's die het klimaatdebat verdrongen. Tegenwoordig kunnen we onrecht, armoede en milieurampen niet meer los zien van elkaar. Mensen in arme landen dragen het minst bij aan klimaatverandering maar hebben er wel de meeste last van, net als de generatie na ons. Het enthousiasme bij de Klimaat&Geloof-groep vond ik heel aanstekelijk. Toen is het idee ontstaan om te kijken of we hier ook andere kerken bij kunnen betrekken.'

Hoe willen jullie kerken betrekken om actie te ondernemen tegen klimaatverandering?

Annemarie: 'Als werkgroep willen we een platform bieden waar we ervaringen kunnen uitwisselen en waarvandaan handreikingen of voorstellen aan wijkkerken of aan het bestuur van de Protestantse Kerk Amsterdam kunnen worden gedaan. Daarbij zijn en blijven er natuurlijk verschillen tussen wijkkerken. We moeten vooral niet met een vingertje naar elkaar gaan wijzen en zeggen "hoe het moet". Laten we beginnen met de vraag: "Wat kan ik als kerk en individu doen? En hoe kunnen we elkaar daarbij helpen?" Kleine stapjes, daar begint het mee, dat motiveert voor een volgende stap.'

Wilco: 'Door vergrijzing en leegloop kost het al veel tijd en energie om als gemeente het hoofd boven water te houden. Het vraagt ook wel wat van krimpnde kerken om aan de slag te gaan met alle veranderingen die op ze

afkomen. We willen echter laten zien dat juist het klimaat een kans biedt om nieuwe bronnen aan te boren. In de eigen stad, de eigen buurt.'

Geke: 'Als jongere en jongerenwerker merk ik dat er vaak niet naar ons geluisterd wordt. Het is belangrijk dat jonge mensen een nadrukkelijker stem krijgen waarmee we anderen kunnen inspireren.'

Kleine stapjes, daar begint het mee

Tijdens haar studie kwam Geke in contact met *Rainproof*, een netwerkorganisatie van waterschap Waternet waar scholen, bedrijven en gemeentes zich bij hebben aangesloten. '*Rainproof* is benieuwd of religieuze gemeenschappen kunnen aanhaken en zo ja op welke manier? Ik denk dat kerken heel wat theologische bagage hebben die kan helpen bij het creëren van bewustzijn en het in gang zetten van veranderingen.'

Kunnen jullie een paar voorbeelden geven van wat kerken kunnen doen?

Wilco: 'We kunnen elkaar aansteken door te kijken naar bestaande initiatieven. De Binnenwaai bijvoorbeeld heeft een serie van zes lezingen georganiseerd over het thema duurzaamheid. In Utrecht, waar ik eerst woonde, hebben we tijdens de veertigdagentijd een keer drie challenges gedaan, verdeeld over drie groepen. Elke groep probeerde minder elektra, minder water en minder vlees te consumeren. In de whatsapp-

groepen hielden we elkaar op de hoogte en deelden we tips. Ook konden we vragen stellen aan een expert. Dat was heel leuk.'

Annemarie: 'In de Keizersgrachtkerk zijn er onder andere thema-avonden georganiseerd over "Omgaan met geld" en over "Waar ons voedsel vandaan komt: gesprek tussen boeren en burgers". Verder kun je denken aan voorlichtingsavonden over duurzaamheid voor binnen- en buitenkerkelijken. Om maar wat te noemen.'

Marianne Thieme zei onlangs in de Ongelooflijke Podcast: 'Ik pleit niet voor soberheid.' Daar is Geke het niet mee eens: 'Ik denk juist dat we soberder moeten gaan leven. Het is niet verkeerd om jezelf af te vragen of we al die dingen die we kopen echt nodig hebben. Er zijn steeds meer jongeren die niet allemaal een auto willen. Ze kiezen vaker voor tweedehandskleren dan voor nieuwe.'

Wilco: 'We hoeven niet altijd te streven naar "meer", we kunnen ook genieten van genoeg. Als het gaat om verduurzamen, zie ik vaak dat mensen de lat heel hoog leggen. Als je die lat niet kunt halen, liggen cynisme en "zuurzaamheid" op de loer. Het is een leerproces om tot duurzamere keuzes te komen door te reflecteren, niet door te beleren.'

Geke: 'Het klimaat is een complex thema en die complexiteit kan verlamrend werken. Toch zijn er ongetwijfeld mooie dingen te bedenken die we in de kerk kunnen doen, activiteiten die onderlinge relaties versterken en tegelijkertijd zorgen voor een kleinere ecologische voetafdruk. Door te beginnen met elkaar van gedachten te wisselen, ontstaat er hopelijk een positieve dynamiek en gaat het balletje rollen.'

Wat is het plan voor 25 november?

Annemarie: 'We zijn bezig om mensen te benaderen. Uiteindelijk hopen we in elke kerk iemand te vinden die werkgroep-lid kan worden of als contactpersoon kan fungeren. Maar ook hopen we dat diegene samen met anderen binnen de gemeente of de regio met duurzaamheid aan de slag gaat. Zoiets kun je niet alleen doen. Rosaliene Israël, scriba van de Protestantse Kerk Amsterdam verzorgt de inleiding van de avond. Verder zal Dorinde Hijszeler spreken vanuit de Groene kerken-organisatie. Daarna willen we van gedachten wisselen, naar elkaars argumenten luisteren, elkaar verhalen vertellen en inspireren. Hopelijk leidt de bijeenkomst tot een overkoepelende werkgroep Groene Kerk. Een werkgroep die andere kerken kan ondersteunen en ook degenen die nu nog onverschillig zijn, aan het denken kan zetten.'

Hebben jullie tips voor een 'groene kerst'?

- Bestel een duurzame kerstboom die na kerst worden terug geplant.
- Gebruik eens iets anders dan glitter of plastic versieringen.
- Kies voor een vleesloze kerstmaaltijd of een 'gelukkige' kalkoen.
- Voer tijdens de kerstmaaltijd eens een gesprek over duurzaamheid.
- Voor meer tips: kijk op klooker.com en groenekerken.nl

wij zijn een
**GROENE
KERK**

KERK IN MOKUM Agenda

AGENDA VOOR KERK EN SAMENLEVING | PROTESTANTSE KERK AMSTERDAM | DECEMBER 2021

Wat doe jij met kerst?

Vind inspiratie op

protestantsamsterdam.nl

Protestantse Kerk
Amsterdam

Kerstcampagne 2021

Vorig jaar konden we door de pandemie met kerst maar heel beperkt bij elkaar komen. Hopelijk hebben we dit jaar corona genoeg onder controle om weer voluit kerst te vieren. Door de lockdowns en het verplichte afstand houden zijn we ons meer bewust geworden van de waarde van samenzijn en van tradities.

Een gemeenschappelijke en traditionele kerst beleef je óók in de kerk. Bijvoorbeeld met een kerstreis door de buurt, samen chocolademelk drinken bij een vuurkorf of kerstliederen zingen in een volle kerk. Op protestantsamsterdam.nl/kerst vind je het complete aanbod van alle wijkkerken en pioniersplekken van de Protestantse Kerk Amsterdam.

De goede dingen uit het coronatijdperk nemen we mee. Onze digitale adventskalender was vorig jaar een groot succes en daarom maken we die dit jaar in samenwerking met de open community Holy

Hub weer. Schrijf je op protestantsamsterdam.nl/adventskalender in om dagelijks een WhatsApp te ontvangen met een gedicht, wens of lied. Er is een versie voor kinderen, tieners en volwassenen. Medewerkers zijn onder andere: scriba van de Protestantse Kerk Amsterdam Rosaliene Israël, de vrouw van wijlen burgemeester Van der Laan Femke van der Laan, de Sociale Kruidenier en musici uit de wijkkerken.

Wat doe jij met kerst? Op de campagne posters die overal in de stad hangen heet de scriba van de Protestantse Kerk Amsterdam Rosaliene Israël je met een gastvrij gebaar van harte welkom in de kerk. Op social media plaatst de Protestantse Kerk Amsterdam de hele maand december video's en activiteiten. Je kunt helpen door te volgen en berichten te liken en te delen. En natuurlijk door je burens mee te nemen naar bijvoorbeeld de kerstnachtdienst. Zo hoeft geen één Amsterdammer kerst alleen te vieren!

Kerstchallenge voor 12- tot 18-jarigen

Het oude Bijbelse verhaal over de vlucht van Maria, Jozef en baby Jezus naar Egypte komt samen met verhalen over eigentijdse vluchtelingen in kampen op Griekenland. Jongeren van 12 tot 18 uit verschillende protestantse wijkkerken gaan daarmee aan de slag. De jongeren en leiding overnachten in de Muiderkerk rond een vluchtelingentent vol verhalen. Met elkaar moeten ze in de nacht een 'vluchtroute' zien te vinden, binnen en buiten de kerk, via allerlei spannende opdrachten.

Za. 18 dec. vanaf 18.00 uur en zo. 19 dec. rond 8.30 uur ontbijt, Muiderkerk, Linnaeusstraat 37, meer info via: kerstchallenge21@gmail.com

COLUMN

Toekomst-Stilte-Niets

Riekje van Osnabrugge, studentenpastor van de Protestantse Kerk Amsterdam, newconnective.nl

Reageren? Mail naar redactie@protestantsamsterdam.nl

Onze Instagram-post *Clear your head and give your mind some rest* deed een paar studenten op de Vrije Universiteit impulsief besluiten naar de Stilteruimte te komen. Ter inspiratie lazen we het gedicht *De drie wonderlijkste woorden** van W. Szymborska. Die drie woorden (*Toekomst-Stilte-Niets*) raakten hen rechtstreeks in de ziel. 'Toekomst? Sinds ik in Nederland ben, weg van mijn vertrouwde familie, denk ik aan niets anders. Kan ik het wel, wie ben ik eigenlijk, wat staat me nog te wachten, wie stel ik teleur? Hoe vind ik woorden die precies omschrijven wat ik voel, verlang, hoop? Ik vermijd echte stilte, want die confronteert me te veel met die vragen. Een ander vulde aan: 'Niets heeft alleen betekenis als er ook iets is. Wat is *Niets*?' Terugdenkend aan het intieme gesprek dat

volgde, realiseer ik mij dat veel levensvragen van studenten altijd zullen blijven klinken. Het zoeken en twijfelen blijkt onvermijdelijk. Zoeken naar de juiste (master)studie, naar woonruimte, naar echte vrienden, een blijvende partner, naar goede standpunten, een passende lifestyle en levensoriëntatie die je op de been houden. Al tijd weer naar geluk, waarheid, echtheid, jezelf. En voortdurend blijft - onontkoombaar in deze tijd - het zoeken naar zin. Maar toch gebeurt het hen ook, zomaar, even soms, dat ze vinden, gevonden worden, gehoord, erkend, bevestigd in wie ze zijn.

In deze leefwereld vol onzekerheden heb ik al die jaren mogen meeluisteren als studentenpastor. Mijn opvolger bij NEWConnective gaat

dat ongetwijfeld ook weer doen. In mijn eigen studentenleven sjuowde ik trouwens destijds ook regelmatig zoekend rond. En als ik straks vrijwillig gestopt ben met mijn werk, gaat een deel van die trage vragen met me mee. Ze horen bij ons mens-zijn. Ik wens al die studenten, ons allemaal moed toe om het uit te houden en het leven te omarmen.

**De drie wonderlijkste woorden
Wanneer ik het woord Toekomst uitspreek,
vertrekt de eerste lettergreep al naar het verleden.
Wanneer ik het woord Stilte uitspreek,
vernietig ik haar.
Wanneer ik het woord Niets uitspreek,
schep ik iets dat in geen enkel niet-bestaan past.*

PLEISTERPLAATSEN

In deze rubriek laat iedere wijkkerk van de Protestantse Kerk Amsterdam een eigen geluid horen: soms is dat een korte overdenking, een andere keer schrijft een kerk over een bijzondere activiteit. Leer de kerken van de Protestantse Kerk Amsterdam kennen, het zijn stuk voor stuk pleisterplaatsen voor de ziel.

Op zoek naar een kerk? De kleurige bolletjes op de kaart corresponderen met de kerken in de verschillende stadsdelen, zo heeft u een idee waar de kerk staat. Voor adressen zie: protestantsamsterdam.nl.

Westerkerk Centrum

Cristina Pumplun missionair vicaris Westerkerk
westerkerk.nl

‘Komt allen tezamen!’ Wat zou het fijn zijn als we dit jaar met kerst dat lied weer kunnen zingen. Want hoe wrang was het vorig jaar dat de tekst van dit prachtige kerstlied zo haaks stond op de wijze waarop we kerst moesten vieren, midden in de tweede lockdown. ‘Komt allen tezamen!’, dacht cantor-organist Evan Bogerd toen hij na de zomer via sociale media opriep om mee te doen met een projectkoor voor de Westerkerk. Want hoe mooi zou het zijn, om juist dit jaar zangers niet alleen van de vier stemsoorten, maar ook van alle leeftijden bij elkaar te brengen. ‘Komt allen tezamen’: hoe mooi zou het zijn als het mag klinken in de Westerkerk op de namiddag van de vierde advent, zondag 19 december tijdens een viering van *Lessons & Carols* volgens de Engelse traditie én in de kerstnacht onder de kaarsenkronen van de Westerkerk. We hopen erop: op een ‘Komt allen – tezamen!’

Noorderkerk Centrum

Johan Visser predikant Noorderkerk
noorderkerk.nl

Ik hoorde op het nieuws dat er dit jaar mogelijk een tekort aan kerstspullen zijn. De plastic elanden, de kerstmanpoppen voor aan de gevel, de knusse besneeuwde kersthuisjes voor in de vensterbank en niet te vergeten het oneindige assortiment aan kerstlichtjes komen dit jaar niet of te laat uit het communistische spullen producerende paradijs China onze kant op. Ik kon een zucht van verlichting niet binnenhouden. Het gaat de goede kant op: na die vervelende stille corona-kerst vorig jaar, dit jaar een kerst-zonder-spullen. Ik ruik kansen voor de kerken. We houden een tweedehands kerstspullen ruilbeurs. Er zullen immers nog genoeg afgedankte kerstprullaria op Amsterdamse zolders liggen. En onze kerstvieringen zetten we in het teken van ‘kerst met de echte spullen’. Want - *never waste a good crisis* - deze spullencrisis is een kans om kerst weer simpel te beleven, thuis en in de kerk: met slechts het evangelie van het Kerstkind, de muziek van de engelen en zoveel mogelijk mensen.

Keizersgrachtkerk Centrum

Roos Fountain jeugdwerker Keizersgrachtkerk
keizersgrachtkerk.nl

Lieve tieners, we zijn elkaar een beetje kwijtgeraakt in coronatijd. Sport op zondag, weekendje weg, afspreken met vriendinnen, te veel huiswerk. De kerk niet om de hoek. Ik snap het wel. Kerk, die plek waar je verbinding kunt maken met mensen, die niet direct je zelfgekozen vrienden zijn, maar die wel heel mooi en gaaf zijn op hun eigen wijze. Hoe mooi als je waarin je gelooft en waarin je niet gelooft kunt delen? Hoe tof als je samen kunt ontdekken wat een goed leven is en door te werken voor goede doelen misschien samen stappen kunt nemen? Ik steek een kaarsje aan voor jullie. De tieners, de jonge mensen, die het zo druk hebben en bid: Laat mij zien Heer, hoe ik contact kan maken. Hoe kunnen wij als kerk iets van Uw rust en licht brengen, in de drukke tieneragenda's?

Wijkgemeente Noord

Paula de Jong predikant Nieuwendammerkerk
protestantsekerkamsterdamnoord.nl

Misschien iets over de veranderingen in Noord vanuit het perspectief van de Nieuwendammerkerk, iets over ambtsdragers (want Koen Westdijk wordt zondag 5 december tot ouderling bevestigd), iets adven terigs. Hoe gaat het in Noord? Mijn antwoord: in Noord zijn we eigenlijk op zoek naar nieuwe taal, nieuwe taal om met elkaar te spreken over wat je beweegt en waar je op hoopt. Dat is nog niet heel vanzelfsprekend. Want ons ‘we’ bestaat uit vijf *communities*. Daarmee bedoelen we de vijf kernen/netwerken die we ‘in huis’ hebben: De Ark, Bethelkerk, Nieuwendammerkerk, pioniersplek Zinnig Noord en Diaconie Noord. Vanuit deze *communities* wordt op

eigen wijze en gezamenlijk wegen gezocht om kerk-zijn vorm te geven. Tijdens een Avondje-Uit gaan we samen aan tafel: gemeentebijeenkomst/Zinnig Eten/buurtlunch ineen. Ik kijk uit naar Babylonische momenten. Ik hoop veel Geest te ontdekken en veel te lachen. En nieuwe taal natuurlijk. Wordt vervolgd.

Jeruzalemkerk West

Richard Saly predikant Jeruzalemkerk
jeruzalem-kerk.nl

Advent is in de geschiedenis van de kerk altijd een periode geweest van ontregeling. Profeten vertellen met schrille stemmen dat het niet goed gaat met de wereld, ook niet met het volk van God. Profeten zijn ontregelaars bij uitstek, stellen kritische vragen bij onze gewoontes, tradities, ingesleten verwachtingspatronen. Misschien is de meest ontregelende vraag van advent wel: geloof ik het eigenlijk nog dat waar zal worden wat God belooft? Zijn de woorden van profeten herinneringen aan kinderlijke idealen waarvan we weten dat ze onhaalbaar zijn, maar die we vanuit een soort nostalgie elk jaar met de kerstspullen van zolder halen? Als de engel bij Maria komt en zegt dat zij zwanger zal worden van een kind dat de wereld redden zal, dan zegt zij: ‘Hoe zal dat mogelijk zijn? Hoe dan?’ Dat is een goede vraag voor advent. Advent viert is je laten storen door Gods liefde die sterker blijkt te zijn dan onze onmogelijkheden.

Osdorp-Sloten Nieuw-West

Herman Bouma diaconaal opbouwwerker Osdorp-Sloten
osdorpsloten.nl

Op vrijdag 10 december wordt wereldwijd aandacht gegeven aan mensenrechten. Dat doen we ook in Amsterdam Nieuw-West. Enkele geloofsge-meenschappen organiseren in samenwerking met onder andere New Metro-polis Nieuw West (een dependance van Pakhuis de Zwijger) een debatavond. Hoofdspreker is Mpho Tutu van Furth, daarnaast komen allerlei helden uit Nieuw West aan het woord. Het doel van de avond is om samen de waarde van ieder mens te benadrukken en te vieren. Daarin past deze avond ook goed bij kerst. Het verhaal van het kind dat geboren werd in een stal, omdat er geen plek voor hem was. We leven in een wereld waarin veel mensen vanaf hun geboorte al moeten vechten voor een waardig bestaan. Bijvoorbeeld wanneer je als meisje opgroeit in een context waar meisjes minder rechten hebben dan jongens, of wanneer je geen goede stageplaats kunt krijgen, vanwege je Marokkaanse achternaam.

Regenbooggemeente Nieuw-West

Ds. Nellie van Voornveld buurtdominee Regenbooggemeente
regenbooggemeente.nl

‘Het idee dat we niet voor onszelf alleen leven was niet nieuw voor me, maar deze vorm van wonen helpt om hier concreet handen en voeten aan te geven. God geeft ruimte.’ Aan het woord is één van de bewoners van Leef-gemeenschap Slotervaart, een bijzondere club mensen die ons al vijf jaar voorgaan in leven met de buurt. Samen zorgen voor een schone wijk, de moestuinbakken onderhouden, boodschappen doen met oog voor wie je onderweg tegenkomt en elke woensdag samen met burens koken en eten. ‘Wat ik heb geleerd over het goede leven is dat het niet hoogdravend is, maar juist heel gewoon. Zo gewoon als samen eten. Of de afwas daarna. Daar is God.’ Slechts een klein deel van de leden van onze Regenbooggemeente woont in Slotervaart en kan aanhaken bij dit gezegende buurtleven. Maar de verhalen en de voorbeelden kunnen je inspireren om het in je eigen straat ook zo te zien: ‘God geeft ruimte.’ Letterlijk: déze vierkante meters om samen te wortelen. Om je burens even te zien, iets te delen van de dag en God voor hen te danken.

Muiderkerk Oost

Greteke de Vries predikant Muiderkerk
muiderkerk.nl

Twee werelden ontmoeten elkaar tijdens de kerstchallenge van Kerk in Actie in de nacht van 18 op 19 december. In de Muiderkerk zullen jongeren van 12-18 jaar het oude verhaal over de geboorte van Jezus en de vlucht naar Egypte in verband brengen met de vluchtelingenkampen aan de randen van Europa. Geen plaats in de herberg, en wegwezen, u bent een gevaar voor onze samenleving! Pittige thema's, maar in de vorm van spannende puzzel-opdrachten in en buiten de kerk is het goed te doen. Het vooruitzicht om in de kerk te overnachten met andere jongeren trekt overigens meer dan het onderwerp. Dát is pas spannend. We houden in de kerk altijd rekening met de leefwereld van jongeren, hun interesses en mogelijkheden. Maar we proberen ook hun blikveld te verruimen en hun hart open te stellen voor andere werelden. Hun leeftijdgenoten op de vlucht voor geweld, armoede en klimaatverandering zijn hun broers en zussen in de grote mensenfamilie. Gods vrede op aarde is voor iedereen bestemd!

Oranjekerk Zuid

Jantine Heuvelink predikant Oranjekerk
oranjekerkamsterdam.nl

‘De Oranjekerk viert kerst - liefst met jou.’ Onder dit motto bereiden we ons in de Oranjekerk voor op kerst. Nu zoveel meer mensen ook door de week in de Oranjekerk over de vloer komen, is er alle aanleiding om iedereen een gezicht te geven. Wie zijn de mensen in de Oranjekerk? Hoe bereiden zij zich voor op kerst? Dat willen we via onze communicatiekanalen laten zien. Tegelijk laten we graag doorklinken dat iedereen welkom is in de Oran-jekerk. Want dat is waar kerst viert voor ons op neer komt: samen stilstaan bij hoop, ervaren dat je deel uitmaakt van een geheel en voor een ander van betekenis kunt zijn, weten dat je meetelt, wie je ook bent en vanwaar je ook komt. Als we bij elkaar komen, kunnen we de hoop van een nieuw begin met elkaar delen. Daarom vier ik kerst het liefst mét jou.

Kerkdiensten Amsterdam - december 2021/januari 2022

WIJK	KERK	TIJD	ZONDAG 28 NOVEMBER	ZONDAG 5 DECEMBER	ZONDAG 12 DECEMBER	ZONDAG 19 DECEMBER	KERSTAVOND 24 DECEMBER
Centrum	Keizersgrachtkerk	10.30	Pastor Robert Jan Nijland	Guido de Bruin	Dr. Jan Krans	Ds. Juut Meijer	Guido de Bruin (21.00)
	Noorderkerk	10.00 18.30	Ds. Dick Wolters Ds. Johan Visser	Ds. Johan Visser Ds. Piet de Jong	Ds. Johan Visser Ds. René Visser	Ds. Dick Wolters Ds. Johan Visser	Ds. Dick Wolters (20.00) Ds. Dick Wolters (22.00)
	Oude Kerk	11.00 18.30	Ds. Klaas Holwerda Evensong	Ds. Marcel Barnard Oecum. vesper in Ons Lieven Heer op Solder	Erik Idema Diaconale vesper	Ds. Gerhard Scholte Abdijvesper	Erik Idema (22.00) Geen vesper
	Oude Lutherse Kerk	10.30	Ds. Andreas Wöhle	Ds. Harry Donga	Ds. André v.d. Stoel	Ds. Andreas Wöhle	Ds. Andreas Wöhle(21.30 uur)
	Westerkerk	10.30	Ds. Julia van Rijn	Ds. Peter Verhoeff	Ds. Herman Koetsveld	Ds. Fokkelien Oosterwijk	Ds. Herman Koetsveld (20.00) en (22.30)
	Diensten met Belangstellenden	19.00	Ds. Erick Versloot	Ds. Taco Koster	Ds. Taco Koster	Ds. Taco Koster	In Concertgebouw Ds. Taco Koster (20.00)
	De Waalse Kerk	11.00	Ds. Henk Spoelstra	Ds. Karel Blei	Ds. Henk Spoelstra	Samen in Waalse Kerk Haarlem	Geen dienst
Noord	De Ark	10.00	Ds. Kees Zwart, Ds. Paula de Jong	Vanaf nu alle diensten in de Bethelkerk			
	Bethelkerk	10.00	Samen in De Ark	Ds. Kees Zwart	Ds. Zwanine Siedenburg	Ds. Ole van Dongen	Ds. Kees Zwart (21.00)
	Nieuwendammerkerk	10.00	Samen in De Ark	Ds. Klaas Holwerda	Ds. Paula de Jong	Ds. Anna Hoekstra	Ds. Paula de Jong (21.30)
	Dorpskerk Durgerdam	10.30	Ds. Bara van Pelt	Geen dienst	Maarten Hage Preek van de Leek	Geen dienst	Geen dienst
	Ransdorp-Holysloot	10.00	Ds. Gerdien Neels	Onbekend	Ds. Gerdien Neels	Ds. Theo Wielsma	Ds. Gerdien Neels (21.30)
	Dorpskerk Zunderdorp	10.00	Ds. Eva Bruggeman	Ds. Taco Koster	Ds. Taco Koster	Ds. Koos Staat	John Kamphuis (19.30)
West	Hebron	12.00	Jurjen de Bruijne	Bas van Dieren	Jurjen de Bruijne	Ds. René Visser	Jurjen de Bruijne (20.30)
	Jeruzalemkerk	10.00	Ds. Richard Saly	Ds. David v.d. Meulen	Ds. Richard Saly	Jurjen de Bruijne	Ds. Richard Saly(20.00)
	Nassaukerk	10.30	Dr. Nienke Vos	Ds. Ole van Dongen	Ds. Anneke Buitenbos	Ds. Richard Saly	Ds. Lydia Meiling (21.30)
Nieuw-West	De Opgang	10.00	Samen in de Sloterkerk	Ds. Jan Scheele-Goedhart	Samen in de Sloterkerk	Ds. Kees Zwart	Samen in de Sloterkerk
	Regenbooggemeente	10.00	Ds. Gerhard Scholte	Ds. Gerben van Manen	Ds. Julia van Rijn	Ds. Coosje Verkerk	Ds. Nellie van Voornveld (21.00)
	Sloterkerk	10.00	Ds. Martijn van Leerdam	Samen in De Opgang	Ds. Martijn van Leerdam	Samen in De Opgang	Ds. Martijn van Leerdam (22.00 uur)
Zuid	Oranjekerk	10.00	Ds. Jantine Heuvelink	Ds. Rosaliene Israël	Ds. Jantine Heuvelink	Ds. Piet Kooiman	Ds. Jantine Heuvelink (22.00)
	Pelgrimskerk	10.30	Samen in De Goede Herder	Drs. Renger Prent	Ds. Harmen de Vries	Drs. Renger Prent	Pastor Nelly Versteeg (19.30)
	De Thomas	10.30	Ds. Evert Jan de Wijer	Ds. Alex van Ligten	Ds. Ruben van Zwieten	Ds. Julia van Rijn	Ds. Evert Jan de Wijer (17.30)
	Vrijburg	10.30	Ds. Joep de Valk	Ds. Tina Geels	Ds. Joost Röselaers	Ds. Annegien Ochtman	Ds. Joost Röselaers (22.00)
	Willem de Zwijgerkerk	10.00	Ds. Petra Barnard	Dr. Wessel Stoker	Ds. André Fox	Ds. Klaas Holwerda	Ds. Klaas Holwerda (21.30)
Oost	De Binnenwaai	11.00	Ds. Lex Boot	Voorganger Marjolein Hekman	Ds. Lex Boot	Ds. Hanna Wapenaar	Geen dienst
	De Bron	10.00	Ds. Gerbrand Molenaar	Ds. Joke Zuidema	Ds. Gerbrand Molenaar	Ds. René Visser	Ds. Margrietha Reinders (20.00)
	Elthetokerk	10.00	Ds. Leon Rasser	Ds. Martijn van Laar	Ds. Martijn van Laar	Ds. Neeltje Rietveld	Kinderkerstfeest (17.00)
	Muiderkerk	10.30	Pastor Alexander Noordijk	Ds. Riekje van Osnabrugge	Ds. Greteke de Vries	Ds. Cor Ofman	Ds. Greteke de Vries (22.30)
Zuidoost	De Nieuwe Stad	9.30	Samen in De Drie Stromen	Samen in De Drie Stromen	Samen in De Drie Stromen	Samen in De Drie Stromen	Samen in De Drie Stromen
	De Drie Stromen	9.30	Ds. Justine Aalders	Ds. Marjolein den Dulk	Ds. Justine Aalders	Ds. Jan v.d. Meulen	Ds. Justine Aalders (22.00)

Op de websites van de kerken vindt u actuele informatie en een link, als kerkdiensten online worden uitgezonden. Er is geprobeerd om het rooster accuraat te maken maar er kunnen dingen zijn veranderd, check daarom de website van de kerk. U vindt ook een overzicht van de diensten op protestantsamsterdam.nl. Daar kunt u eveneens de diensten op oud- en nieuwjaarsdag vinden. Op deze site staan ook de adressen van de kerken.

Kerkdiensten Amsterdam - december 2021/januari 2022

WIJK	KERK	TIJD	EERSTE KERSTDAG 25 DECEMBER	TWEEDE KERSTDAG 26 DECEMBER	ZONDAG 2 JANUARI	ZONDAG 9 JANUARI
Centrum	Keizersgrachtkerk	10.30	Kerstmusical	Fred Tuinder	Niet bekend	Jesse de Bruin
	Noorderkerk	10.00 18.30	Ds. Johan Visser Geen dienst	Ds. Gerrit Lugthart Ds. Theo Doornebal	Ds. Paul Visser Ds. René Visser	Ds. Johan Visser Ds. Jacques Schuurman
	Oude Kerk	11.00 18.30	Erik Idema en ds. Peter Tomson Geen vesper	Ochtendgebed met de tieners Geen vesper	Pastor Ben de Bock Evensong	Erik Idema Abdijvesper
	Oude Lutherse Kerk	10.30	Ds. André v.d. Stoel	Ds. Martin van Wijngaarden	Ds. André v.d. Stoel	Ds. Andreas Wöhle
	Westerkerk	10.30	Ds. Herman Koetsveld	Ds. Herman Koetsveld Cantatedienst	Ds. Herman Koetsveld	Ds. Peter Verhoeff
	Diensten met Belangstellenden	19.00	Geen dienst	Geen dienst	Ds. Taco Koster	Ds. Taco Koster
	De Waalse Kerk	11.00	Ds. Henk Spoelstra	Geen dienst	Onbekend	Ds. Henk Spoelstra
Noord	Bethelkerk	10.00	Ds. Wilken Veen	Ds. Lydia Meiling	Ds. Marjan Nijman	Ds. Hans Uytendogaardt
	Nieuwendammerkerk	10.00	Ds. Paula de Jong	Geen dienst	Bart Niek v.d. Zedde	Ds. Paula de Jong
	Dorpskerk Durgerdam	10.30	Ds. Bara van Pelt	Geen dienst	Geen dienst	Ds. Bara van Pelt
	Ransdorp-Holysloot	10.00	Ds. Gerdien Neels	Geen dienst	Ochtendgebed	Onbekend
	Dorpskerk Zunderdorp	10.00	Ds. Taco Koster	Geen dienst	Ds. Taco Koster	Ds. Taco Koster
West	Hebron	12.00	Kerstbrunch (11.00 uur)	Kim van Willegen	Daan Savert	Bart Haverkamp
	Jeruzalemkerk	10.00	Ds. Richard Saly	Ds. Johan Visser	Ds. Theo Pieter de Jong	Ds. Margriet v.d. Kooij
	Nassaukerk	10.30	Ds. Cor Ofman	Morgengebed	Ds. Lydia Meiling	Ds. Piet Kooiman
Nieuw-West	De Opgang	10.00	Ds. Martijn van Leerdam	Geen dienst	Ds. Wessel Stoker	Samen in de Sloterkerk
	Regenbooggemeente	10.00	Ds. Gerben van Manen	Drs. Renger Prent	Ds. Anna Hoekstra	Ds. Gerben van Manen
	Sloterkerk	10.00	Samen in De Opgang	Geen dienst	Samen in De Opgang	Ds. Martijn van Leerdam
Zuid	Oranjekerk	10.00	Ds. Jantine Heuvelink	Ds. Leon Rasser	Ds. Jantine Heuvelink	Ds. Fieke Klaver
	Pelgrimskerk	10.30	Ds. Harmen de Vries	Morgengebed	Ds. Sieb Lanser	Drs. Renger Prent
	De Thomas	10.30	Ds. Evert Jan de Wijer	Geen dienst	Ds. Evert Jan de Wijer	Ds. Evert Jan de Wijer
	Vrijburg	10.30	Ds. Joost Röselaers en Jasper Dijkman	Geen viering	Jasper Dijkman	Ds. Tina Geels
	Willem de Zwijgerkerk	10.00	Pastor Nelly Versteeg	Geen dienst	Dr. Christina Pumplun	Dienst m.m.v. De kleine Bijbelkring
Oost	De Binnenwai	11.00	Voorganger Marjolein Hekman	Geen viering	Voorganger Marjolein Hekman	Noud Fortuijn
	De Bron	10.00	Ds. Gerbrand Molenaar	Onbekend	Ds. Gerbrand Molenaar	Ds. René Visser
	Elthetokerk	10.00	Ds. Martijn van Laar	Ds. Jean-Jacques Suurmond	Ds. Casper van Dorp	Ds. Martijn van Laar
	Muiderkerk	10.30	Ds. Greteke de Vries	Geen dienst	Ds. Bara van Pelt	Ds. Greteke de Vries
Zuidoost	De Nieuwe Stad	9.30	Ds. Justine Aalders	Geen dienst	Ds. Justine Aalders	Ds. Wilken Veen
	De Drie Stromen	9.30	Samen in De Nieuwe Stad	Geen dienst	Samen in De Nieuwe Stad	Samen in De Nieuwe Stad

Op de websites van de kerken vindt u actuele informatie en een link, als kerkdiensten online worden uitgezonden. Er is geprobeerd om het rooster accuraat te maken maar er kunnen dingen zijn veranderd, check daarom de website van de kerk. U vindt ook een overzicht van de diensten op protestantsamsterdam.nl. Daar kunt u eveneens de diensten op oud- en nieuwjaarsdag vinden. Op deze site staan ook de adressen van de kerken.

De Thomas Zuid

Evert Jan de Wijer predikant De Thomas
dethomas.nl

Onlangs toog ik erheen, naar het Rijksmuseum. Een jaar lang had de fotograaf Henk Wildschut in hun opdracht Nederland tijdens corona vastgelegd. Tussen berustende laboratorium aapjes, vermoeid verplegend personeel en lege parkeergarages op Schiphol bevond zich ook een aantal foto's van een lege Thomaskerk op kerstavond. Eén foto haalde zelfs het achtuurjournaal. 'Wanhopige pastor in een lege kerk', zo herinner ik mij het commentaar van de reporter. Inderdaad was het een vreemde dienst.

Er stond een grote kerstboom. Overal flikkerden waxinelichtjes en dan al die lege stoelen, wachtend op mensen die niet zouden komen. Ik ga er maar even vanuit dat het dit jaar anders zal zijn. Dit jaar zingen we dat het een lust heeft. Misschien zelfs wat harder dan anders omdat het weer mag en we er behoefte aan hebben. Toch was ik vorig jaar minder wanhopig dan fotograaf en reporter suggereerden. Eigenlijk vond ik het wel een mooie, stille nacht. Echt iets voor Davids zoon, altijd onverwacht.

Vrijburg Zuid

predikant Vrijburg
vrijburg.nl

De coronatijd heeft onze ogen geopend voor zaken van onschatbare waarde, die we in de loop der tijden zijn gaan versloffen. Waarom zijn we zo nonchalant omgesprongen met de zorg, terwijl dat ons grootste goed blijkt te zijn? Waarom zijn we zo slordig omgegaan met die juf en die meester die onze kinderen helpen in hun menswording? Allemaal zaken die in deze coronatijd aan het licht zijn gekomen. Dat zijn kernvragen waar ook de verteller van het kerstverhaal ons bij stilzet. Zij brengen ons in het hart van het kerstverhaal. Wie zal het laatste woord hebben? De keizer die zijn spierballen laat zien of een kind dat alles in zich heeft om de menselijkheid te laten opbloeien? U bent van harte welkom om de geboorte van dit kind met ons in Vrijburg te vieren. Meer info via vrijburg.nl.

Willem de Zwijgerkerk Zuid

Nelly Versteeg pastor Willem de Zwijgerkerk
willemdezwijgerkerk.nl

Dit jaar bouwen we in de maanden november en december een eigen bijzondere kerststal op volgens een traditie uit Caracas in Venezuela. De kinderen die wekelijks op donderdagmiddag in de Willem de Zwijgerkerk bij De Speelclub met Balduino Sierra (*kindercoach Combiwel*) zijn, hebben al een begin gemaakt. Er komt een landschap, een stadje als Betlehem en natuurlijk een stal met alle mensen en dieren die we uit het kerstverhaal kennen. Buren, vrienden en leden van de kerk kunnen vanaf donderdag 2 december als de kerk open is, de kerststal aanvullen met figuren, dieren, huisjes, boompjes of lampjes. Het materiaal waarvan de voorwerpen gemaakt zijn en de grootte maakt niet uit. Een keramisch kindje Jezus, een plastic Maria, een kartonnen huis, een gebreid schaapje en een metalen ster vormen hier een harmonieus geheel. Op donderdag 9 december is de kerststal klaar. Om 17.00 uur speelt Jo van Beusekom dan op het orgel bij de kerstboom en de kerststal. Een vreugdevolle adventstijd en kerst gewenst!

Leerhuis Amsterdam

Adriaan Deurloo voorzitter Leerhuis Amsterdam Tenach en Evangelie
leerhuisamsterdam.nl

Op zaterdag 2 oktober overleed Wessel ten Boom, die vanaf 2015 een vaste gast was in ons leerhuis. De bijeenkomsten op zaterdagmorgen waar hij ons confronteerde met zijn bijzondere, eigenzinnige kijk op poëzie en dichters, waren voor de vele trouwe bezoekers een hoogtepunt in ons programma. De geestdrift waarmee hij teksten ter sprake bracht, werkte aanstekelijk. Hij was een hartstochtelijk theoloog, een hartstochtelijk dichter en een hartstochtelijk inleider. Je hoefde het niet met hem eens te zijn om van hem te genieten. Het debat bracht ieder verder. Dat maakt juist het leerhuis tot de plaats die het moet zijn. Dat hij, hoewel dodelijk ziek vanaf 2018, juist de laatste jaren zo veel activiteiten ten toon spreidde, getuigt van zijn geestkracht en van zijn vaste geloof dat deze wereld anders moet zijn: rechtvaardiger, mooier, poëtischer. En dat dat kan. Zijn nagedachtenis zij tot zegen.

Nieuwjaarsreceptie Protestantse Kerk Amsterdam

De Protestantse Kerk Amsterdam luidt 2022 in met een nieuwjaarsreceptie in Vrijburg in Amsterdam-Zuid met een drankje en een hapje. Iedereen die zich verbonden voelt met de Protestantse Kerk Amsterdam is van harte welkom.
Vrijdag 14 januari, Vrijburg, Herman Gorterstraat 31, 17.00-19.00 uur

De nieuwjaarsreceptie 2022 van de Protestantse Kerk Amsterdam is in Vrijburg.

Lichtjestocht op IJburg

De Binnenwaai organiseert met het IJburg College, wereldhuiskamer SET en andere betrokken IJburgers op woensdag 22 december een lichtjestocht op IJburg. De start is bij SET. Via een verlichte route kom je steeds bij een nieuwe scène van het kerst-

verhaal uit, eindigend bij De Binnenwaai. Aansluitend is er een kinderkerstkoor en chocolademelk bij het IJburg College, Pampuslaan 1.
Wo. 22 dec. SET, Erich Salomonstraat 135, start tussen: 17.00-17.30 uur, meer info volgt op: debinnenwaai.nl

Een gemeente die verbindt

De afgelopen maanden zijn weer stappen gezet om elkaar echt te ontmoeten. Heeft u dat ook zo gemist? Onder de titel 'een gemeente die verbindt' stuurde uw wijkkerk u een brief voor de eindejaarsactie. In de hoop dat weer meer mogelijk is, zijn we dit seizoen vol energie gestart en zetten ons, samen met u, in voor een gemeente die verbindt. Dat kan mede dankzij uw financiële bijdra-

ge. Daarom vragen we u aan het einde van dit jaar om een extra gift voor het werk in uw kerk.

Doet u mee? Uw bijdrage is volledig bestemd voor uw wijkkerk. Uw bijdrage op rekening NL37 RABO 0373 7414 56 t.n.v. Protestantse Gemeente Amsterdam o.v.v. Eindejaarsactie en uw wijkkerk. Heel hartelijk dank voor uw bijdrage!

MARTIJN & MARTIJN

In Martijn&Martijn beantwoorden twee dominees jouw vraag

Waar houdt God van? Karas, 6

Martijn: Ik denk maar zo dat God van chocolade houdt en van aardbeien. En nog meer als mensen dat eerlijk delen met elkaar. Ik denk ook dat God van mensen houdt die groeien en bloeien. Als ze nog jong zijn, maar ook als ze al heel oud geworden zijn. Ik denk dat God houdt van mensen die heel hard hun best doen om te zorgen voor elkaar en voor dieren, planten en bomen. Maar ook van mensen die moe zijn, verdrietig, of ziek. Ik denk niet dat God van spruitjes houdt. En ook niet van mensen die schoppen en slaan, mensen die elkaar uitlachen, en rucola.

Martijn: God houdt denk ik van alles wat God gemaakt heeft. Van de zon, de maan en de sterren, de bloemen en bomen, de dieren, de wind, de zee. Maar misschien houdt God wel het meest van mensen. In veel kleuren en maten heeft God ze gemaakt. Mensen liefhebben moet voor God best spannend zijn, want mensen kunnen heel eigenwijs zijn en doen. Vooral grote mensen. Gelukkig heeft God veel geduld!

- **Martijn van Leerdam**, dominee van de Sloterkerk en De Opgang in Amsterdam Nieuw-West
- **Martijn van Laar**, dominee van de Elthetkerk in Amsterdam-Oost

Waar ben jij benieuwd naar? Mail jouw vraag aan dominee Martijn&Martijn naar jong@protestantsamsterdam.nl.

AGENDA november/december/januari

VRIJDAG 26 NOVEMBER

ThomasFilm in De Thomas
Film: *Supernova*. Colin Firth en Stanley Tucci zijn fenomenaal als Sam en Tusker, die samen hun weg moeten vinden in een leven dat langzaam uit hun handen glijdt. Daarna onder leiding van ds. Evert Jan de Wijer in gesprek over de liefde, zoals te zien is in deze film.
Vr. 26 nov. De Thomas, 20.00 uur, € 7,50, meer info: dethomas.nl

ZONDAG 28 NOVEMBER

Preek van de Leek
Publicist en filmmaker Natascha van Weezel beklimt de preekstoel van de Singelkerk voor de Preek van de Leek. Hier worden mensen voor gevraagd die in de samenleving van zich hebben laten horen: van theater tot politiek, van dichtkunst tot muziek. Of ze gelovig zijn of niet, gepreikt hebben ze nog nooit. Vanaf de kansel leiden ze een eredienst met alle liturgische handelingen die daarbij horen. Op zondag 21 november sprak tv-maker en presentator Tim Hofman de Preek van de Leek-gemeente toe. Die aflevering kunt u nog terugkijken. De Preek van de Leek is een gezamenlijk initiatief van de doopsgezinde en protestantse kerk in Amsterdam.
Zo. 28 nov. Doopsgezinde Singelkerk, Singel 452, 17.00 uur, meer info op preekvandeboek.amsterdam

DONDERDAG 2 DECEMBER

Taizéviering in de Nassaukerk
Om 19.00 uur is iedereen welkom voor het thema-gesprek. Thema op 2 dec: Een innerlijk licht en op 6 jan: Een nieuw begin. Om 20.00 uur Taizéviering en daarna een drankje.
Do. 2 dec. en 6 jan. Nassaukerk, 20.00 uur, voor meer info en aanmelden: taizeinamsterdam.nl/taizeviering

WOENSDAG 8 DECEMBER

Wanneer is het ooit goed genoeg?
Natuurlijk heb je al veel bereikt. Maar toch. Er blijft genoeg te wensen over. Wanneer is het ooit goed genoeg? In deze interactieve workshop gaan deelnemers aan de slag met dankbaarheid. Je krijgt tips, ontdekt wat je enorm zou missen als het opeens weg zou zijn en je schrijft een dankbrief. De Kwekerij is

Kerstmusical in de Keizersgrachtkerk 2020. Zie onder eerste kerstdag 25 december voor informatie over de kerstmusical in de Keizersgrachtkerk dit jaar.

een bloeiplek voor studenten en *young professionals* (18-35 jaar): samen levenswijsheden ontdekken en in de praktijk brengen.
Wo. 8 dec. Corvershof: in de Kas, Nieuwe Herengracht 18, 19.30-21.30 uur, € 7,50 (student/Stadspas) en € 12,50 (algemeen). Meer info via: kwekerijamsterdam.nl

WOENSDAG 15 DECEMBER

Kerstreis door de Jordaan
Wandel samen met je (klein)kinderen en hun vriendjes aan de hand van QR-codes door het verhaal van Jezus' geboorte en ontmoet de figuren uit het kerstverhaal.
Wo. 15 dec. Noorderkerk, 16.30-19.00 uur, aanmelden via noorderkerk.nl/kerstreis

Het verhaal van kerst

Ds. Ruben van Zwieten legt het kerstverhaal opnieuw, nauwkeurig, analytisch en geestig uit en past het toe

op ons eigen leven en de samenleving. Voorafgaand bent u om 18.00 uur welkom bij het driegangenkerstdiner in De Nieuwe Poort, Claude Debussylaan 2.
Wo. 15 dec. De Thomas, 20.30 uur, reserveer via: denieuwepoort.org

DONDERDAG 16 DECEMBER

Holy Night
De open community Holy Hub nodigt je van harte uit om kerst te komen vieren. De Kas in de Corvershof en de Hofuin worden omgetoverd tot een kerstparadijs. Er zijn korte workshops, (warme) drankjes, mooie ontmoetingen en kerstliedjes onder leiding van het PopUp Choir.
Do. 16 dec. Corvershof, Nieuwe Herengracht 18, 19.00-22.00 uur, aanmelden via: holyhub.nl

we•Worship kerstspecial

'Kom laten wij aanbidden', want kerst is de tijd voor worship. Samen met de herders, wijzen en engelen verzame-

len de deelnemers zich rond de kribbe om te knielen voor het kerstkind. De mooiste worshipnummers worden live gezongen, samen richten op Jezus en er is ruimte om elkaar te ontmoeten en te bemoedigen.
Do. 16 dec. Zolder Van Limmikhof, Nieuwe Keizersgracht 1A, 20.00 uur, meer info en opgave via: weworship.nl

ZATERDAG 18 DECEMBER

Open Kerstkerk in de Oranjerkerk
Bij de Open Kerstkerk beleven kinderen het kerstverhaal door ernaar te luisteren en er mee aan de slag te gaan. Kom en doe mee aan kerstyoga, knutselen, kerstboom versieren, verkleiden en kerstliedjes zingen.
Za. 18 dec. Oranjerkerk, 12.30-15.30 uur, meer info: oranjekerkamsterdam.nl

WOENSDAG 22 DECEMBER

KinderKerst in Willem de Zwijgerkerk
Het klassieke kerstverhaal wordt inter-

actief verteld met muzikale begeleiding. Ook bekende kerstliedjes.
Wo. 22 dec. Willem de Zwijgerkerk, Olympiaweg 14, 15.00-16.00 uur, voor info en aanmelden: l.vandekamp@diaconie.org

EERSTE KERSTDAG

25 DECEMBER
Kerstmusical in Keizersgrachtkerk: De gevallen engel!
Een engel moet een boodschap van God naar de aarde brengen. Wanneer hij naar beneden springt, gaat hij door z'n enkel en is ook nog de boodschap kwijt. Een paar kinderen gaan de engel helpen de boodschap te zoeken...
Eerste kerstdag 25 dec. Keizersgrachtkerk, 10.30 uur

TWEDE KERSTDAG

26 DECEMBER
Kerst-Inn in Elthetokerk
Een feestelijke en gezellige kerstmaaltijd met buurtgenoten. Hopelijk weer live in de kerk!
Tweede kerstdag 26 dec. Elthetokerk, 18.00-20.00 uur

DONDERDAG 30 DECEMBER

Orgelconcert in Westerkerk
'Met Bach het jaar uit'. Reitze Smit speelt op het orgel.
Do. 30 dec. Westerkerk, 20.00-21.00 uur, info en kaarten: westerkerk.nl en Eventbrite.nl

VRIJDAG 7 JANUARI

Nieuwjaarsconcert in Westerkerk
Nieuwjaarsconcert uitgevoerd door het Sweelinck koperkwintet en cantor-organist van de Westerkerk Evan Bogerd.
Vr. 7 jan. Westerkerk, 20.00-21.00 uur, info en kaarten: westerkerk.nl en Eventbrite.nl

VOOR ADRESSEN VAN KERKEN EN MEER AGENDA-ACTIVITEITEN ZIE PROTESTANTSAMSTERDAM.NL

Door toename van corona kan het zijn dat activiteiten niet door gaan of online worden gehouden, zie de websites.

STADSPREDIKANT

Conspiratie of inspiratie

Tim Vreugdenhil is stadspredikant bij de Protestantse Kerk Amsterdam

Reageren? Mail naar redactie@protestantsamsterdam.nl

Wantrouwen is het omgekeerde van vertrouwen. Ik denk dat jij niet trouw bent. In ieder geval niet aan mij, niet aan ons, niet aan de goede zaak. Ik denk dat jij niet eerlijk bent. Niet over je bedoelingen in elk geval. Ik denk dat jij het niet begrijpt. Ik denk dat het desastreus is als jij ...

Het Bijbelse beeld van een koning of machthebber is dat hij vertrouwen wekt. Zolang er een persoon of een ideologie stevig in het zadel zit, weet iedereen waar ie aan toe is. Maar tijden van transitie, breukvlakken van oud naar nieuw, wekken achterdocht. Wie weet wat ik niet weet? Wie doet wat ik niet wil?

Niet voor niets dat series als *Game of Thrones* en *House of Cards* massaal worden bekeken. Ze gaan over nu en ze gaan over ons.

De katholieke theoloog Hans Küng zegt dat het zonder vertrouwen niet gaat, in de politiek, de economie en de wetenschap. Elke crisis (financieel, toeslagen, corona, stikstof) is in de eerste plaats een vertrouwenscrisis. Küng betoogt dat de geschiedenis uitwijst dat er een type leider bestaat dat vertrouwen kan wekken. Juist zulke mensen kunnen in moeilijke tijden anderen motiveren. Ze geven oriëntatie. Nergens meer dan in de financiële sector zijn zulke mensen nodig, schrijft Küng in 2009, als de financiële crisis op een hoogtepunt is.

Alleen waarachtigheid, moed en gematigdheid kunnen opnieuw vertrouwen wekken. Ik geloof dat Küng gelijk heeft. Ook nu. Meer nog dan in de financiële sector zijn zulke leiders vandaag nodig in twee andere klassieke instituties die vanouds handelen in bezieling. Ik denk aan de politiek en de kerk. Instituties die het vertrouwen vaak verspelen en waar mensen het toch steeds weer van verwachten. Een regeerakkoord of beleidskader in drie punten: waarachtigheid, moed en gematigdheid.

Wij zijn de kerk. Kom, laten wij ermee beginnen. *Uw stok en uw staf, zij geven mij moed.*

Kerst in de Arie Biemondstraat

Glossy met hoofdrol voor ongedocumenteerden

Geeske Hovingh

Het Wereldhuis streek als gevolg van corona in de zomer van 2020 neer in het Gasthuis in Amsterdam-West. Een prettige ruimte met veel ramen, grenzend aan een prachtige tuin. We konden onze blijdschap dan ook niet op.

Dit in tegenstelling tot sommige burens. Al eerder hadden geruchten over onze komst hen bereikt: onze bezoekers zouden autodieven, verkrachters en kippendoders zijn. Dat stond in een anoniem pamflet dat in de buurt was verspreid en waarop ook ons mailadres prijkte. Zo ontvingen we voor het eerst in onze geschiedenis heuse haat-mail. Ik besloot op alle mails persoonlijk te antwoorden. Twee schrijvers, anoniem, maar zich een koppel noemend, maakten zich vooral zorgen over hun kippen. Aangezien er maar één huis met een grote kippenren bij het Gasthuis in de buurt stond, was het vrij duidelijk om wie het ging.

Toen ze buiten hun sierfazanten stonden te voederen, liep ik met bonzend hart op hen af, maar al heel gauw bleken het helemaal niet zulke agressieve mensen als ik dacht. Integendeel. Al pratend werd duidelijk wat het echte

Kangi (l) en Maarouf zijn bezoekers van het Wereldhuis. Geeske Hovingh (r) is er coördinator.

probleem was. Voorheen kregen ze ieder jaar van de Gemeente een kerstboom op het pleintje. *Altijd dolle pret met glühwein en alles. En dit jaar ineens niet. Hoe kon dat? Dat kwam toch zeker door ons? Illegalen zijn toch vaak moslim? En die houden toch niet van kerst?* Ik voelde een gek soort opluchting. Al

deze woede kwam dus vooral voort uit het feit dat er dit jaar geen kerstboom kwam. Maar dan was er een oplossing en ik beloofde een kerstboom die we samen zouden gaan versieren.

Beloofte maakt schuld en dus togen we begin december naar Intratuin voor een

boom. Op de dag dat we die samen met de burens versierden, was de sfeer ronduit jubelachtig. Mensen in het Wereldhuis hadden stukjes hout beschilderd met rode lintjes eraan. Buren kwamen met ballen en slingers aanzetten. Er was warme chocomel. De eigenaar van de kippen hing de verlichting op met een

keukentrap die door onze Liberiaanse huismeester werd vastgehouden. Zo kon het gebeuren dat iemand die ooit een ronduit racistische mail stuurde, nu met diezelfde handen kerstversiering ophing waarop stond geschreven: REFUGEES WELCOME.

BUILDING BRIDGES

Dit is een voorpublicatie van *Building Bridges*, eerste en unieke magazine waarin mensen zonder papieren, ook wel 'ongedocumenteerden' de hoofdrol hebben, een initiatief van het Wereldhuis van de Protestantse Diaconie Amsterdam.

Wilt u vriend worden van het Wereldhuis? Doneer dan € 25 (of meer) op rek.nr. NL49 INGB 0000 0975 93 van de Diaconie Protestantse Gemeente Amsterdam o.v.v. 'Vriendenactie Wereldhuis' en uw adres. U krijgt daarvoor als dank een exemplaar van *Building Bridges* toegestuurd! Kijk voor meer informatie op wereldhuis.org

(T)Huis in de Staats

Expositie in de Nassaukerk

Els van Swol

In de kerkzaal van de Nassaukerk zijn alle stoelen weggehaald. Er zijn twee huiskamerachtige zitjes ingericht. Aan de balustrades hangen meer dan levensgrote foto's van negen buurtbewoners, gemaakt door Peter Valckx, de zijwand is gevuld met een meterslange collage waarin fotograaf en sociaal ondernemer Philippe Velez McIntyre een impressie geeft van de geschiedenis van de Staatsliedenbuurt.

'Deze expositie is een uitnodiging om een relatie aan te gaan met de buurt en de burens', zegt Erica Meijers, een van de vele mensen achter het project. Er is ook een magazine gemaakt bij het project *(T)huis in de Staats*. We spreken met haar en Jaap Buning over dit bijzondere buurtproject. Erica Meijers is als predikant met bijzondere opdracht voor de landelijke kerk als docent en onderzoeker diaconaat verbonden aan de Protestantse Theologische Universiteit (PThU) en vanaf 1984 lid van de Nassaukerk. Jaap Bu-

Erica Meijers en Jaap Buning: 'De Nassaukerk wil relaties aangaan met de buurt en de burens.'

ning is al vanaf 1978 lid van de Nassaukerk en zit in het bestuur van de Stichting Kerk & Buurt Westerpark, waarvoor - zegt hij trots - maar liefst zo'n honderdtwintig vrijwilligers actief zijn. De expositie maakt deel uit van een reeks activiteiten en gesprekken in de Staatsliedenbuurt. Een buurt die, toen Jaap Buning bij de Nassaukerk betrokken raakte, een achterstandswijk was. 'De jaren zeventig en tachtig

waren een tijd van krakersrellen en drugsoverlast. De Nassaukerk koos er toen voor om kerk met en in de buurt te zijn, raakte betrokken bij de krakersrellen en steunde gewelddoos verzet tegen speculatie.'

Nu is er opnieuw 'Woonprotest', zoals in september jongstleden in het Westerpark. De buurt verandert: er komen nieuwe, vaak draagkrachtiger

bewoners, de huizenprijzen stijgen en de middenstand verandert. 'Als er een buurtwinkel verdwijnt omdat de eigenaar de huur niet meer kan betalen of geen opvolgers vindt, komt er vaak een restaurantje voor in de plaats', vertelt Jaap Buning. Wat doen die veranderingen met de buurtbewoners? De Nassaukerk en Kerk & Buurt willen de verbindingen tussen de verschillende bewoners in de buurt versterken en bijdragen aan het gesprek over de toekomst van de buurt. 'Daarbij gaat het om ruimte geven aan mensen die zijn beschadigd, kerkelijke en niet-kerkelijk betrokken mensen', zegt Erica Meijers.

'Sinds 1980 verbinden we ons met de buurt. Nu die verandert, zoeken we naar nieuwe wegen. In de jaren tachtig werd dit vooral gedaan door de kerk en buurtwerker en de predikanten. Sinds enkele jaren doen we dit zoveel mogelijk met gemeentelieden. We verzamelen bijvoorbeeld met een groepje in de kerk, waarna iedereen zelf de buurt intrekt. We maken praatjes, kijken om ons heen en bespreken daarna weer in de kerk wat ons is opgevallen en wat de volgende stap kan zijn. Het gaat om open zijn, nieuwsgierig zijn. Het zijn oefeningen in ontvankelijkheid.' Naast wandelen in de buurt is er een heel programma: schrijfworkshops, avonden waarop Buren Vertellen, schilderen in de kerk. De kerk is op meerdere dagen

open. Alles wordt aangeboden en opgezet door buurtbewoners, kerkelijk en niet-kerkelijk.

'We willen ook toe naar gezamenlijk eigenaarschap van het kerkgebouw', zegt Jaap Buning. 'Allemaal vanuit hetzelfde idee: begin met het opbouwen van relaties. Zo komen nu maandelijks gebruikers van de Nassaukerk bij elkaar om hierover van gedachten te wisselen. Dat is heel dynamisch en daar gaat veel energie vanuit. Je moet erop durven vertrouwen dat dit tot iets leidt. De droom lijkt werkelijkheid te worden.' Op 26 november is het slotdebat van het project (T)huis in de kerk. Tijdens die avond zal het gaan over de toekomst van de buurt. Uit de gesprekken met bewoners zijn verschillende thema's naar voren gekomen die op de agenda staan. Het gaat over diversiteit in de buurt, waarin mensen met verschillende culturele achtergronden en inkomens samen een gemeenschap vormen. Het gaat om de betekenis en ontwikkeling van de middenstand, de situatie op de huizenmarkt, de rol van het Westerpark. Daarbij komen ook politieke vragen aan de orde. 'Dit behoort', zegt Erica Meijers, 'tot de profetische taak van de kerk.'

kerkenbuurtwesterpark.nl
nassaukerk.nl
thuisindestaats.nl

Burencontact via de kabelbaan

Wat kun je doen aan eenzaamheid met kerst?

Van de redactie

'Ik woon hier al 35 jaar tegenover, maar ik ben nog nooit binnen geweest', zegt de overbuurman van pioniersplek en leefgemeenschap Westerwijk in De Baarsjes. Het is niet te wijten aan de leefgemeenschap en ook niet aan de buurman, een dergelijk langs-elkaar-heen-bestaan is typisch voor de stad en je voelt het misschien wel het meest in kersttijd. Bij het buurtproject *Mind The Gap* worden de burens via hun balkons met elkaar verbonden. Iets voor kerst?

Mind The Gap

'Je kunt de buurtbewoners niet de schuld geven van het feit dat ze elkaar nauwelijks zien, stadsbewoners zijn heus niet asociaal dan dorpsbewoners. Misschien zelfs integendeel', aldus de initiatiefnemer van het kabelbanenproject *Mind The Gap*, theoloog en kunst- en actiebedenker Rikko Voorberg. 'Er wordt ook van alles geprobeerd. We vieren advent, we nodigen Jan en alleman uit, iedereen met wie we contact kunnen maken. Soms levert dat ook nog echt contact op. En toch, de stad werkt lang niet altijd mee. In Amsterdam West kon ik vanaf mijn balkon mijn directe burens niet zien, daar zat een schot voor, uit privacyoverwegingen. De overburen kon ik zien, maar er zat minstens twintig

Mind The Gap bedenkt van alles om de afstand tussen mensen te verkleinen.

meter kloof tussen mijn balkon en dat van hen. Het enige contact vanaf die balkons is vaak schreeuwen of de muziek wat zachter kan. Aan de voorkant van het huis is een stoep, fietspad en parkeerplaats: routes om je langs te verplaatsen, niet om contact te maken', aldus Rikko. Hij bedacht een plan.

Katrollen klaar? Rollen maar!

Leefgemeenschap Westerwijk pakte afgelopen oktober de handschoenen op, in de Week van de Eenzaamheid. De bewoners van de leefgemeenschap gingen langs de deuren om mensen en balkons te werven en alleen dat beviel al fantastisch goed. 'Je maakt alvast verbinding door gewoon aan te bellen, mensen

nodigen je binnen. Het was al geslaagd voordat het goed en wel begonnen was', aldus iemand van de leefgemeenschap. De buurtbewoners die mee wilden doen, werden gekoppeld aan andere buurtbewoners. Vervolgens was het een kwestie van katrollen aan beide kanten bevestigen en een touw ertussen spannen... En daar gingen de manden heen-en-weer:

met koekjes, bakjes soep, brieven, plantjes en flessen wijn. Met mobiele bakkerij De Eenvoud werd er in een echte leemoven elke ochtend vuur gestookt om vervolgens samen met buurtbewoners broodjes te bakken. De hardwerkende wegwerkers waren ook stevast van de partij voor koffie en vers brood.

Ik dacht dat Westerwijk een zwembad was

De kloof tussen mensen, in de stad en in de wereld, kun je niet zomaar dichten, ook niet als leefgemeenschap of kerk, denkt Rikko. Je leeft allemaal in je eigen bubbel. Toch kun je er vrij simpel iets aan doen. 'Allereerst is het nodig om je van die kloof bewust te zijn - *Mind the Gap*. Vervolgens bedenken je af en toe iets vrolijks om de afstand te overbruggen.' Zo werkte *Mind The Gap*, met de complimenten aan leefgemeenschap Westerwijk en een open uitnodiging aan elke gemeenschap die iets met de buurt wil. Bedenk een aanleiding, ga langs de deuren en maak er een mooi feestje van. Rikko: 'Dat kleine jochie in Betlehem zo lang geleden leek ook geen duurzame oplossing voor alle wereldproblemen. Toch is zijn beweging een onuitroeibaar goddelijk onkruid, nog steeds. Want anno nu, in Westerwijk, stapt er zomaar een buur binnen die al vijfendertig jaar voorbijkomt en al die tijd dacht dat Westerwijk een zwembad is. Nu schuift hij aan bij de buurtmaaltijd.'

Preek van de Leek

Met publicist en filmmaker Natascha van Weezel

Publicist en filmmaker Natascha van Weezel beklimt op 28 november de preekstoel van de Singelkerk in Amsterdam voor de Preek van de Leek. Voor deze bijzondere vieringen worden personen gevraagd die in de samenleving van zich hebben laten horen: van theater tot politiek, van dichtkunst tot muziek. Of ze nou gelovig zijn of niet, geprekeet hebben ze nog nooit.

Vanaf de kansel leiden ze een eredienst met alle liturgische handelingen die daarbij horen. Een week eerder sprak tv-maker en presentator Tim Hofman de Preek van de Leek-gemeente toe. Die aflevering kunt u nog terugkijken. De Preek van de Leek is een gezamenlijk initiatief van de doopsgezinde en protestantse kerk in Amsterdam.

Zondag 28 november, Doopsgezinde Singelkerk, Herengracht 431. Aanvang 17.00 uur, toegang alleen met coronatoegangsbewijs. Kerk open om 16.30 uur. Kom op tijd, want vol = vol. De Preek van de Leek wordt ook gestreamd. Thuis kijken en terugkijken kan via preekvandeleekeek.amsterdam

PREEK VAN DE LEEK

Foto: Els Zweerink

Natascha van Weezel

Muziek in de kersttijd

Cantate tijdens de kerkdienst in De Thomas

De cantate *Tritt auf die Glaubensbahn* van J.S. Bach wordt uitgevoerd met medewerking van de organist Harmen Trimp, het ensemble Giardino Musicale en Jussi Lehtipuu (bas).

Zo. 28 nov. De Thomas, Prinses Irenestraat 36, 10.30 uur

Choral Evensong in Oude Kerk

De Cappella Oude Kerk bereidt ons voor op de komst van de Messias in deze *Choral Evensong*. Zo klinkt o.a. Psalm 131 van Heinrich Schütz: Hoop op God de Heer, rust bij Hem nu en immermeer. **Zo. 28 nov. Oude Kerk, Oudekerksplein 23, 18.30 uur. Aanmelden via 06 485 190 00, zinnignoord.nl**

Dienst van Lessons & Carols in Muiderkerk

Met medewerking van de cantorij van de Muiderkerk onder leiding van Marina Kaldeway. Voorganger: ds. Greteke de Vries.

Za. 11 dec. Muiderkerk, Linnaeusstraat 37, 19.00 uur

Christmas Carols

In een sfeervolle kerstambiance brengt het Cecilia Choir uit Den Haag een aantal *Christmas Carols* ten gehore.

Zo. 12 dec. Sloterkerk, Osdorperweg 28, 15.00 uur, € 10,-, aanmelding via: sloterkerk.nl

Kerstconcert Grootkoor Amsterdam in Westerkerk

Het repertoire bestaat uit *Christmas Carols* en bekende koorwerken, met als solist Henk Poort.

Wo. 15 dec. Westerkerk, Prinsengracht 281, 20.00 uur, meer info en kaarten: grootkoor.nl

Lessons & Carols in Sloterkerk

Luisteren naar klassieke *Christmas Carols*, gezongen door het Sloten Evensong Choir.

Za. 18 dec. Sloterkerk, Osdorperweg 28, 17.00-18.00 uur, meer info via: jbaars57.jb@gmail.com

Orgelmuziek bij de kerstboom in Willem de Zwijgerkerk

Organist Jo Beusekom speelt *La Nativité*, 9 meditatie over de geboorte van Jezus van Olivier Messiaen, een Franse componist.

Zo. 19 dec. Willem de Zwijgerkerk, Olympiaweg 14, 20.15 uur

Zing met Popup Choir kerstsongs

Het hoofdnummer is Slade - *Merry Christmas Everybody*. Ook worden gezongen: *War is Over* van John Lennon en *Last Christmas* van Wham. Inclusief een buffet.

Do. 23 dec. De Nieuwe KHL, Oostelijke Handelskade 44-A, voor meer info en een ticket zie: denieuwekhl.nl

'Ik ken geen mensen zonder beperking'

Elske Cazemier neemt afscheid als geestelijk verzorger van Amsta Karaad

Elske Cazemier was geestelijk verzorger bij een instelling voor mensen met een verstandelijke beperking.

foto: Marloes van Doorn

Hanna Blom-Yoo

Per 1 november 2021 ging Elske Cazemier met vervroegd pensioen. Zij was als geestelijk verzorger verbonden aan De kleine Johannes, later Amsta Karaad. Dit is een instelling waar mensen met een verstandelijke beperking kunnen wonen en waar ook dagbesteding is. In 2002 werd Elske bij De kleine Johannes bevestigd door Trinus Hibma en verbonden aan de Centrale Kerkenraad als predikant voor bijzondere werkzaamheden.

Hanna Blom-Yoo sprak Elske, onder toezienend oog van Hanna's dochter Jasmijn (met een beperking), over geloven met al je zintuigen en werken en leven met mensen met een beperking. Elskes oudste dochter Marieke blijkt ook een beperking te hebben. Een openhartig gesprek met veel wederzijdse herkenning.

Wat deed je voordat je bij De kleine Johannes kwam werken?

Ik was geestelijk verzorger in een ziekenhuis. Dat ben ik blijven doen nadat ik kinderen heb gekregen. Ik kon blijven werken dankzij een vaste oppas die wij thuis hadden. Ondertussen maakte ik via mijn oudste dochter Marieke kennis met de wereld van mensen met een beperking.

Toen Marieke 12 jaar was, werd het iets rustiger bij ons thuis en heb ik de overstap gemaakt naar geestelijke verzorging voor mensen met een beperking. Mijn nieuwe baan en nieuwe leefwereld had ik dus aan Marieke te danken, zo heb ik dat ook verwoord bij mijn afscheid.

Door Marieke ben je dus heel veel mensen met een beperking tegengekomen?

Ja, dat klopt. Al die mensen kan ik stuk voor stuk waarderen om wie ze zijn. Ik vind het ontroerend dat ze zo goed weten waar ik voor ben als geestelijk verzorger, dat ze zo eerlijk zijn in wat ze nodig hebben en wat ze te geven hebben. Iemand kan me zomaar aanschieten en vragen of hij een kaarsje mag branden, omdat zijn vriend ziek is. Of iemand anders omdat het een jaar geleden is dat haar moeder overleed. Ik heb veel geleerd van de mensen die ik heb ontmoet. Mensen met een beperking hebben niet alleen hun directe omgeving, maar ook ons als samenleving iets wezenlijks te bieden, alleen al door wie ze zijn.

Iedereen ging voorzichtig met het kerstkind om

Ik ging altijd met een aantal cliënten naar de kerkdiensten in verpleeghuis De Poort. Door hun aanwezigheid hadden deze mensen echt iets te bieden, zowel op sociaal gebied bij het koffie drinken als tijdens de viering. Toen ik preekte over de doop van Jezus vroeg ik wat de doop was. Een cliënt zei: 'Water!' En daarna: 'Geboorte!' Daarmee laat hij zien dat hij aanvoelt wat de doop ten diepste is. Hiermee kom je in een andere laag van gevoel en sfeer. Dit had ik niet bedacht toen ik de preek maakte.

We hebben al een aantal keren de term 'mensen met een beperking' gebezigd. Wat vind je daar eigenlijk van?

Ik heb er steeds meer moeite mee om te spreken over mensen met een beperking. Want ik ken geen

mensen zonder beperking. Ik word zelfs emotioneel als ze van zichzelf zeggen dat ze een beperking hebben. Dan denk ik: 'Doe niet zo moeilijk, je bent goed zoals je bent.'

Er was een ambulante cliënt die ik heb overgedragen aan de predikant van de Nassaukerk. Ik heb niet gezegd dat het een man betrof met een verstandelijke beperking, want ik was zo onder de indruk van zijn geschiedenis en zijn manier van doen. Misschien heeft hij niet zoveel woorden als wij en heeft hij niet veel school gehad. Maar hij heeft een groot geloof en dat is wat de kerk nodig heeft!

Ik heb veel respect voor mensen als deze man. Veel mensen hebben iets eerlijks, iets ontwapenends. Je hoeft je bij hen niet te forceren, je hoeft je niet beter voor te doen dan je bent, want we zijn allemaal gelijk. Kijk maar wat er nu gebeurt. Doordat je dochter Jasmijn bij dit interview is, verandert de sfeer onmiddellijk. Ook zij roept iets zachts op. Ik zou zo iets voor haar gaan zingen.

Welke uitdagingen zie je momenteel in de zorg?

Er is een groot personeelstekort en een hoge werkdruk. Onze cliënten zijn echt afhankelijk van een stabiele groep begeleiders. Dat is tegelijk ook de kwetsbaarheid ervan.

Meer inzoomend op mijn vakgebied zie ik dat het soms voor de begeleiders niet altijd helder is wat de rol van een geestelijk verzorger kan zijn. Hierdoor geven ze aan spirituele zaken soms minder prioriteit, terwijl dit voor die cliënt misschien een heel belangrijk deel van zijn of haar leven is. Veel cliënten ken ik al vanaf het begin van mijn carrière bij De kleine Johannes, ik heb de hoogte- en dieptepunten van hun leven meegemaakt en dat schept een intieme band. Ik merk dat ik het meest verbonden ben geraakt met de cliënten en begeleiders met wie ik afscheid heb moeten nemen van een overleden groepsgenoot. Afscheid nemen van iemand die je al lang verzorgt of met wie je al lang op dezelfde groep woont, kan zwaar zijn. Het bijzondere was eigenlijk dat ik hier altijd intens bij be-

trokken was, of iemand nu gelovig was of niet. Het is vreemd om dat nu uit handen te geven. Maar gelukkig heb ik twee goede opvolgers, aan wie ik de mensen nu kan toevertrouwen.

Je werk werd ondersteund door de Protestantse kerk Amsterdam. Hoe heb je dat ervaren?

Als een bedding waarop ik terug kon vallen, een thuis van waaruit ik in alle vrijheid met bewoners mijn geloof kon vieren en ervaren. Door de jaren heen heb ik geleerd om met alle zintuigen en met het hele lichaam te geloven. Ik kan nu bijvoorbeeld het Onze Vader in gebarentaal bidden. Dat blijft indrukwekkend. Zo hebben de mensen met een beperking mijn geloof gevormd.

Hoe ziet het leven na je pensionering eruit?

Dat weet ik nog niet precies. Eerst wil ik uitrusten. Ik laat het maar een beetje open. Het lijkt me prettig om van mijn plichtsbeseft en verantwoordelijkheidsgevoel af te zijn. Dan merk ik vanzelf wel wat er in mijn hart overblijft, waar mijn hart naar uit gaat. In ieder geval zal ik wel af en toe terug gaan naar Amsta, omdat ik dat een paar cliënten heb beloofd om contact met ze te houden of om eens een kop koffie te komen drinken.

Hoe vierden jullie samen advent en kerst?

De decembermaand is voor de mensen met wie ik werkte een spannende en drukke maand. Sommige mensen werden onrustig van sinterklaas en kerst. Maar de kerstviering werd altijd druk bezocht. Iemand kwam binnen met een houten ster met een brandende kaars erin. Daarmee werd de paaskaars aangestoken. Hoogtepunt van het feest was de geboorte van God als een klein kind. De babypop kwam binnen en mocht door iedereen even vastgehouden worden. Het was ieder jaar weer ontroerend, hoe voorzichtig en teder iedereen omging met het kerstkind. Zo konden we het zien gebeuren, hoe iets van God in mensen geboren werd, we zagen ze zorgzaam, zacht en liefdevol worden.

Marja Zijlstra (53) groeide op in Elst in Utrecht en bezocht in haar jeugd de gereformeerde kerk in Rhenen. Ze woont in Amsterdam en heeft een logopediepraktijk in IJmuiden. De Oranjekerk in De Pijp is haar kerk en ze zet zich daar in voor de Kinderkerk en op de zaterdag voor kerst voor de Open Kerstkerk, dit jaar op 18 december.

'Bij de Open Kerstkerk zijn er knutselactiviteiten voor kinderen en hun ouders uit de buurt en in de Oranjekerk. In de inloopruimte worden kerstkaarten gemaakt, wol geveilt, kerstdecoratie gekleurd of kaarsen getrokken. Deze activiteiten wisselen jaarlijks. Ondertussen vertelt de predikant in de kerkzaal het kerstverhaal en worden bij de vleugel kerstliederen gezongen. Ook mogen de kinderen de grote kerstboom versieren in het adventsthema van het jaar, bijvoorbeeld sterren, harten of vredesduiven. Natuurlijk is er chocolademelk en zijn er kerstkransjes. In de kerk bruist de kerststemming die middag! Het programma is niet vaststaand: er was eens een hennakunstenaar die handen versierde en er was een keer kerstballet. De kleintjes kregen engelen-vleugeltjes en dansten rond de kerststal. Ze vonden het fantastisch! Dit jaar hopen we op een workshop kerstyoga.

De kinderen mochten tot een paar jaar geleden een ritje op een ezel in de tuin maken. Dat vonden ze prachtig. Maar op verzoek van de gemeente zijn we daarmee gestopt. Het bezoek is daarna teruggelopen van 300 naar 150 ouders en kinderen, wellicht door het verdwijnen van de levende dieren van de kinderboerderij of door de tijdgeest.

Ik doe ieder jaar mee aan de organisatie om buurt en kerk voor te bereiden op de kersttijd: kinderen beleven het kerstverhaal en ouders genieten mee. Je ziet de ouders en kinderen met schroom de kerk binnenkomen en je ziet hoe ze weer naar huis gaan: blij en open met verhalen en knutsels als kerstbagage.'

Meedoen en meer informatie, zie oranjekerkamsterdam.nl

Baukje Burggraaff

HART & ZIEL

foto: Maartje Geels

COLUMN

De onzichtbaren

Margrietha Reinders
Buurtdominee in Betondorp

Reageren? Mail naar redactie@protestantsamsterdam.nl

'Wilt u een bonnetje?' Vanonder haar onberispelijke nepwimpers kijkt de caissière bij de buurtsuper mij aan. Ze lacht haar kleine lachje en toetst met prachtige glimnagels het bedrag in. Op de lopende band wordt de volgende boodschappentas alweer uitgeladen. *Cindy* staat op het naamplaatje dat haar schort siert. Maar wie zou ze zijn? Waar woont ze? Wat zijn haar domes? Terwijl ik mijn mandje terugzet, realiseer ik me dat er in onze stad tienduizenden minderjarige vakkenvullers, kassamedewerkers en sjouwers werken die ons bijna onzichtbaar en anoniem bedienen voor een minimumjeugdloon.

Bij het cafeetje op de hoek waar ik even ga zitten om van de herfstige middag te genieten,

balanceert een piepjonge ober met een groot blad vol vloeibare versnaperingen; mijn glas witte wijn kost bijna net zoveel als hij per uur verdient. Ook hij is, zoals hij daar over het terras zweeft, bijna onzichtbaar. Net zoals de mevrouw met het hoofddoekje die na sluitings-tijd de vloer dweilt, de tafeltjes afneemt en de stoelen opstapelt. Als ik thuiskom, vind ik op de deurmat mijn avondkrant: welke handen hebben hem ongezien en keurig omgevouwen in de brievenbus gedaan?

En wie bezorgde binnen een dag mijn online bestelde Amnesty agenda voor volgend jaar? Was het Mahmoud, die voor een zetbaas werkt? Op de hoek staat misschien nog zijn overvol

geladen busje met pakketjes voor onder de kerstboom.

Ik neem me voor om gedurende de laatste dagen van het jaar eens te bedenken hoeveel onzichtbare, ongeziene, onopgemerkte mensen ons maatschappelijke leven mogelijk maken. Toiletjuffrouwen, vuilnisophalers, winkelbediendes, telefonisten, administratief medewerkers, interieurverzorgers, medewerkers van de plantsoendienst, stratenmakers, baliemedewerkers, winkelmeisjes, koffiedames en postbodes. Als ik straks bij het kerstmaal zing over de herders die bij nacht lagen, de mensen in het verborgene, de niet gekenden, de naamlozen, dan denk ik aan hen.

Colofon

Kerk in Mokum maandblad
December 2021,
jaargang 12, nummer 9

Protestantse Kerk Amsterdam
Nieuwe Herengracht 18
1018 DP Amsterdam
Hoofredactie:
Mirjam Nieboer
Eindredactie/agendakatern:
Baukje Burggraaff
Bureauredactie: Iris Stekelburg,
abcredactie.nl

Contact:
redactie@protestantsamsterdam.nl
of 020 53 53 700

Ontvangt u Kerk in Mokum nog niet thuis? Een gratis abonnement opgeven (of opzeggen) doet u via abonnementen@protestantsamsterdam.nl of 020 53 53 700 (9.00 uur-17.00 uur). Eenmaal per jaar wordt u uitgenodigd een vrijwillige bijdrage te betalen. Rek.nr. NL68 RABO 0373 7414 80 t.n.v. Protestantse Gemeente te Amsterdam inz. Kerkblad.

Verschijningsfrequentie: *Kerk in Mokum* verschijnt 9x per jaar als blad van 12 pagina's. Het volgende nummer komt uit in januari.

Vormgeving: Studio Edens, Amsterdam
Druk: Damen Drukkers - Werkendam

Protestants020

ProtestantseKerkAmsterdam

protestantsamsterdam.nl

**Protestantse Kerk
Amsterdam**